روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل ، کلیه قوانین مصوبه ومقررات- گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبارمجلس
انتصابات - آگهیهای رسمی وقانونی

شماره ۱۷۹۸ | ۲شنبه ۳ اردیبهشت ماه ۱۳۳۰ | سال هفتم

شماره مسلسل ۱۳۶

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۳۶

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز ۳ شنبه بیست و هفتم فروردین ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب:

۱ - تصویب صورتمجلس جلسات ۲۳ و ۲۴ و ۲۰ فروردین ۱۳۳۰
۲- مذاکره ورود دردستور وبیانات قبل ازدستور آقایان :شوشتری- نورالدین امامی ودکترطبا
۳- بیانات آقای دکتر هدایتی بعنوان ماده ۱۸۳ آئین نامه
٤- بیانات قبل ازدستور آقایان: آشتیانی زاده -دکتر مصدق
٤- بیانات آقایان: فرامرزی وفولادوند طبق ماده ۹۰ آئین نامه
٦- بقیه مذاکره وابراز رأی اعتماد بدولت آقای علاء نخست وزیر
۷- معرفی آقای دکتر عباس نفیسی بوزارت بهداری بوسیله آقای نخست وزیر
۸- تعیین موقع ودستور جلسهٔ بعد — ختم جلسه

***

مجلس ساعت ۱۰ و ۱۰ دقیقه صبح بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید.

(۱- تصویب صورتمجلس)

رئیس - صورت غائبین جلسه گذشته قرائت میشود .

(بشرح زیر قرائت شد)

غائبین بااجازه — آقایان: پالیزی . دکتر علوی . اورنك . ظفری . دکتر مصدق . دکتر شایگان .

غائبین بی اجازه — آقایان: خاکباز . محمودی دکتر مصباح زاده . قبادیان . شکرائی . منصف . نصرتیان . قهرمان . خسرو قشقائی . ابریشم کار . گنجهٔ . دکتر معظمی . گرگانی . ناظرزاده . تولیت شهاب خسروانی . دکتر سید امامی . قرشی . عماد تربتی . محسن طاهری . رضوی . دکتر طاهری . پیراسته . کوراغلی . هراتی . امیرافشاری . سلطانی . طباطبائی . حمیدیه

دیر آمدگان بااجازه- آقایان: دکتر طبا یکساعت . امیر قاسم فولادوند یکساعت . محمدذوالفقاری یکساعت . وهاب زاده ۲ ساعت

دیر آمدگان بی اجازه — آقایان : حسن اکبر یکساعت . محمدعلی مسعودی ٤٥ دقیقه

رئیس- نسبت بصورت جلسه قبل نظری هست؟ آقای آشتیانی زاده نسبت بصورت مجلس نظری دارید بفرمائید

آشتیانی زاده — خواستم از مقام ریاست استدعا کنم که باداره محترم تندنویسی دستور فرمایند که یك قدری در تنظیم صورت جلسات دقت بیشتری بشود چون بعضی جاها افتاده دارد وبعضی جاها عوض عبارت بنده یك چیزهای دیگری تدوین شده است

رئیس- اینهارا ممکن است بتندنویسی بدهید اصلاح بشود

آشتیانی زاده — ویکی دیگرهم میخواستم عرض کنم که دولت خیلی دمکرات آقای علاء با اینکه گویندهٔ رادیو متعلق بملت ایران است وارث پدر هیچکس نیست هم رادیو متعلق بملت ایران است وهم گوینده رادیو متعلق بملت ایران است دستور داده‌اند که نطق مخالفین رادر رادیو نشر ندهند (جمعی از نمایندگان — برعکس است) وچون نطق بنده وآقای نریمان را در رادیو نشر داده‌اند دستور دادند و گوینده راازکار بر کنارش کردند این دولت‌های خیلی دمکرات ازاول اینطورهم از آب درمیآیند

رئیس- این مربوط بصورت مجلس نیست آقای نریمان .

نریمان- برای اینکه نطق بنده را در رادیو گفته بودند هم آقای حجازی وهم آقای سجادی را ازکار بر کنار کرده‌اند این است معنی آزادی درمملکت؟

رئیس — اینها مربوط بصورت مجلس نبود اگر نسبت بصورت مجلس نظری دارید بفرمائید آقای اردلان

اردلان- عرض کنم بطوریکه درصورت جلسه اسبق مندرج است مقام ریاست اعلام فرمودند که تصمیمی ازطرف مجلس درجواب نامه بانك ملی ایران اتخاذ بشود دیروز درهیئت نظارت اندوخته اسکناس که این وظیفه قانونی بعهده اومحول شده است به بنده مأموریت دادند که از مقام ریاست استدعا کنم که تکلیف این موضوع هرچه زودتر معلوم شود برای اینکه مردم راجع به تعویض اسکناس صد تومانی و پانصد ریالی مراجعاتی میکنند ماهم عوض میکنیم ولی باید انقضای مدتش معین بشود واین راخواهش میکنم که زودتر تعیین بفرمایند

رئیس- تکلیف اینکار بعد ازبرنامه دولت معین میشود دیگر نسبت بصورت مجلس نظری نیست؟ (گفته شد خیر) صورت مجلسهای گذشته تصویب شد

(۲- مذاکره ورود دردستور وبیانات قبل از دستور آقایان: شوشتری نورالدین امامی و دکترطبا)

رئیس — سه نفر ازآقایان تقاضای نطق قبل

ازدستور کرده اند یعنی درورقه ثبت نام‌نموده‌اند

جمال امامی- بنده پیشنهادی کرده‌ام

رئیس- آقای‌شوشتری وآقای نورالدین‌امامی وآقای‌کاظم شیبانی در ورقه قبل ازدستور ثبت نام کرده‌اند پیشنهادی هم آقای‌جمال امامی کرده‌اند که نطق قبل‌از دستورباآخر جلسه‌موکول بشود وبرنامه دولت مطرح بشود

شوشتری - مخالفم

رئیس — آقای جمال امامی توضیحی دارید بدهید.

جمال امامی- بنده پیشنهاد کردم که بکفایت مذاکرات دربرنامه دولت رأی گرفته بشود و نطق های قبل ازدستور موکول‌به آخرجلسه بشودپریروز بنده اینجا به‌کفایت مذاکرات رأی ندادم (صحیح است) ودلیلش راعرض‌میکنم که حالا که‌پیشنهاد کفایت مذاکرات میکنم موجب تعجب آقایان نشود (دکتر طبا — پیشنهاد شما چیز دیگراست) (امینی - اگرتغییر دستورباشد قابل طرح نیست.) امضاء میخواهد) پیشنهاد بنده مربوط به کفایت مذاکرات است عرض کنم‌بنده پریروزرأی‌ندادم چرا؟ برای اینکه فرض‌می کردم نمایندگان محترم متوجه وخامت اوضاع‌کشورهستند ناطقین محترم خواهند آمدپشت این تریبون همه اش‌ازاتحاد واتفاق‌صحبت خواهندکرد واین مفید است برای مجلس ومملکت برای اینکه‌آقا غریزه هرزیروحی است که درموقعی که خطرمتوجهش میشود بهم فشرده میشود و متحداً درمقابل‌آن ازخود دفاع می کند حتی‌یك وقت‌شنیدم فیلها هم همین کار را میکنند تا خطری متوجهشان می‌شود بهم فشرده می‌شوند ودرمقابل مخاطرات‌خود دفاع می کنند حالا ما همه متوجه این شده ایم که خطرخارجی درمملکت ماهست‌عوض‌اینکه بهم فشرده بشویم‌می‌آئیم اینجا ایجاد نفاق‌می کنیم وحتی‌اعتراض بمقام سلطنت می کنیم آخرامروزموقع اینکاراست؟ هیچوقت موقع اینکارنیست‌بالاخص امروز (نریمان- همیشه موقع است) آن کسی که اینکاررا بکند ضرر بمملکت‌میزند (حائریزاده - تشخیص‌ها مختلف‌است) مختلف نیست آقای حائریزاده شما هم میدانید بنده هم می‌دانم تشخیص این است که درموقع خطردور آن مرکزشان را بگیرند وبهم فشرده‌بشوند وباهم ازخطرخارجی دفاع بکنند امروزما میآئیم تخم‌نفاق می‌پاشیم وحتی بمقام مقدس‌سلطنت هم‌اعتراض‌میکنیم بنده‌آقای علاء روزپنجشنبه گذشته به‌آقا اعتراضاتی داشتم وعرض کردم‌اینجاملاحظه فرمودید که‌اعتراضات بنده چند ساعت بعدتحقق پیدا کرد عرض کردم‌تزلزل کابینه ودولت شما ممکن است بدبختی‌های زیادی باربیاورد ، ملاحظه می‌فرمائید بنده. اگر مملکت در حال عادی بود بهمان دلایل که عرض کردم بدولت جنابعالی رأی نمی‌دادم ولی بدبختانه چه‌بکنم اوضاع غیرعادی است‌ومملکت‌درخطراست ومن‌شخصاً نمیتوانم مسئولیت‌ایجادبحران‌رابگردن‌بگیرم (آشتیانی‌زاده — دولت ایشان خودش‌موجب بحران است) من‌مجبورم وبالاجبارباید امروز بهردولتی که سر کار هست رأی بدهم چون خدای نکرده اگر من امروز دولت را متزلزل بکنم نمیدانم که این بحران چقدرطول‌خواهد کشید واگرخدای نکرده‌دراین مدت پیش‌آمدسوئی برای مملکت بکند این مسئولیتش بگردن مجلس ومجلسیان خواهد بود (صحیح است) این است که امروزبنده بالاجباربایدبجنابعالی وبدولت شما رأی بدهم (اردلان — خیلی‌ها هم بمیل رأی می دهند) این است که پیشنهاد کردم که‌پیش ازاین دراین‌موقع بحرانی این سؤال وجوابها را نکنید چون‌ما تضمین صحبت‌های‌آقایان را نمیتوانیم بکنیم‌می آیندواینجایك چیزهائی می گویند عوض اینکه این بحران را حالا خاتمه بدهند بیشتر آتش میزنند (صحیح است) این است که مجبوریم بالاجبار این‌قضیه را هرچه زودتر تمام بکنیم ودولت آقا هم انشاء الله متوجه وضعیت مملکت هست و متوجه اراده نمایندگان هست برود کارش را بکند واگرخدای‌نکرده اشتباهاتی هم کرده‌اند آنها را مرتفع بکنند پیشنهاد بنده باین دلیل بود وحالا که آقایان تقاضای نطق قبل‌ازدستور کرده اند به بعداز دستوربگذارند.

رئیس — آقای حائریزاده.

حائری زاده — وقت خودم را به آقای دکترمصدق واگذارمیکنم وجناب‌آقای دکترمصدق حرف میزنند.

رئیس — این که قابل واگذاری نیست‌اینجا راجع بمخالفت با پیشنهاداست اگر شما نمیخواهید صحبت کنید دیگری که اجازه خواسته است صحبت می کند.

کشاورزصدر — چه اشکال دارد واگذار میکند نوبتش را.

رئیس — آقای شوشتری.

حائری‌زاده — من اجازه مخالفت‌را گرفتم حالا نوبت‌خودم‌را بآقای‌دکترمصدق واگذار میکنم که ایشان صحبت بکنند.

دکتر مصدق — چون ایشان کسالت پیدا کرده اند نمیتوانند صحبت کنند نوبتشان را به بنده میدهند.

رئیس — اسم‌آقا رامرقوم فرموده‌اند نوبت آقا میرسد آقای شوشتری بفرمائید.

شوشتری — بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بنده با اظهاراتیکه جناب آقای جمال امامی فرمودند همان بیانات دلیل است بر اینکه ما بیائیم حرف بزنیم برای اینکه آن اظهاراتی که در آن‌جلسه واقع‌شد که بنده‌نبودم وبعد درخارج خواندم وبعضی از افراد ازمن بطور استدراك سؤال کردند بااینکه بعدازموضوع ملی‌شدن نفت‌وتوجه ملت‌ایران باینکه این‌رأی مبتنی برافکار عدهٔ‌معدود نبوده‌وبلکه مجلسین باتفاق آراء این‌رأی مقدس را داده‌اند این یك‌صورتی پیدا کرد که ملت‌ایران متوجه شدند آن وحدت کلمه‌ای که یك‌روزی اینجا گفتم موجود است واگر ازاین‌حرفها بوی‌اختلاف می‌آید من‌بوی وفاق می‌شنوم بناء علیهذا مقتضی‌است که آقایان‌این‌فکری که‌ملت پیدا کرده حسن نظری که‌پیدا کرده این‌را حفظ کنیم که جزومایه وسرمایه بشود وجلوگیری از نفاق بکند درجلسه قبل بیانات متناقض اینجا طوری شد که مجدداً درخارج ازمجلس وپیش‌مردمان بی‌نظر این فکر پیش‌آمد وفکر کردند که یك‌دسته اختلاف دیگر که مرکزش همان‌سیاست‌مرموزاست مجدداً دارد کاشته می‌شود من‌نه بشاه تملق میگویم نه‌باقلیت نه باکثریت بایدازخدا بترسم ومسئول خدا باشم وملت ایران ، اماموضوع شاه‌را عجالة مطرح کردن وباین صورت دسته اختلاف را کاشتن برخلاف مصلحت و قانون اساسی است (صحیح است) و برخلاف مصالح ملت ایران است (صحیح‌است) بایدصحبت کنیم باید ملت‌رابگوئیم‌شایدازاین‌مطالب‌ازاین‌حرفها بین‌دولت و شاه میخواهند کدورت ایجاد کنند (صحیح است) شاید بین‌دولت و مردمان بیغرض می‌خواهند کدورت ایجاد کنند

رئیس — اینها مربوط بمخالفت با پیشنهاد نیست.

شوشتری-اجازه‌بدهید‌بهمین‌دلیل‌مذاکرات باید بشودونطق‌قبل‌ازدستوربایدبشودوحقایق‌باید گفته‌بشود که ملت‌ایران‌بداند که‌درروح اکثریت‌ملت‌ایران‌هیچ‌تحریك اجنبی‌نیست،من نه‌روس‌میشناسم‌نه‌امریکا نه‌انگلیس‌هر کس بمانظر تمکین‌داشت بااورفیقم وگرنه بااومخالفم پس باید این‌مطالب رابگوئیم‌وبایدحرف بزنیم‌ومذاکرات باید بشود (احسنت)

رئیس — پیشنهاد آقای جمال امامی دوقسمت است یکی راجع به‌نطق قبل‌از دستور است که بعداز دستور باشد ویکی‌هم راجع بکفایت مذاکرات است دربرنامه دولت‌اول رأی‌میگیریم که نطق‌قبل ازدستور به‌بعداز دستورموکول بشود.

دکترمعظمی — نظامنامه‌این‌اختیاررابه‌رئیس مجلس داده چرا رأی بگیرید ؟ بزرگترین کار مجلس تعیین تکلیف‌دولت‌است‌مملکت‌درآتش میسوزد باید تکلیف دولت رامعین بکنید نطق قبل‌ازدستورچیست تکلیف دولت‌را معین کنید

شوشتری — شب‌اینجاخوابیده‌ام‌باحال‌ناخوشی قبل ازدستور اسم‌نویس کرده‌ام

آشتیانی‌زاده — این دولت نمیتواند آتش‌را خاموش کند

رئیس — آقای دکترمعظمی حق‌باشما است که نظامنامه برئیس اختیار داده ونطق قبل‌از دستور با اجازه رئیس است ولی‌بنده باز بنظر مجلس واگذار میکنم.

دکترمعظمی — ازقدرتی که قانون بشماداده است به‌نفع مملکت استفاده کنید این‌موضوع بااجازه رئیس‌است که بدهد یا ندهد

جمال امامی — نطق قبل از دستور چه لزومی دارد

رئیس — چون هر روز همین اوضاع است لزومش این‌است که هرروزآقایان اسم‌مینویسند گمان میکنند که من‌نظر شخصی اعمال میکنم این است که من بنظر مجلس واگذار میکنم آقایانی که با نطق قبل‌ازدستورموافق نیستند که‌نطق‌قبل‌ازدستور نشودقیام فرمایند(عده کمی برخاستند) تصویب نشد آقای‌شوشتری، بفرمائید.

کشاورزصدر — آقای رئیس رأی منفی که نباید گرفت

شوشتری — باز هم بسم‌الله الرحمن الرحیم بازهم بسم‌الله‌الرحمن الرحیم بازهم بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

هر عملی میکنم انشاءالله امیدوارم بارضای‌خدا ورضایت دین‌اسلام ورضایت ملت‌ایران باشد من باید مطالب‌را بگویم ، فحش هم بدهند ناسزا بگویند از هیچ چیز نباید بترسم خاکستر بسرم ریختند بریزند سنك‌زدند بزنند‌بدمیگویند بگویندمن میگویم‌مادامی که وکیلم درمجلس شوری وآنچه را که ملت‌ایران میخواهد میگویم والله باحالت بیماری ومرض آمدم خواییدم که نطق کنم

رئیس — این‌بلندگو رابگذارید کنار، کوش من‌رفت بفهمم‌چه میگویند

شوشتری — این را بگذار کنار آقا.. این غول بی‌شاخ ودم را بگذار کنار (خنده نمایندگان) آقایان‌محترم،نمایندگان‌عزیز،اکثریت،اقلیت،سالیانی ملت ایران.. ازمعبرین جراید استدعا میکنم‌من‌جمله بجمله حرف‌میزنم ، باعلم‌هم آشنا هستم ولی با سبك تقریر اگرآشنا نیستم‌ویامزاجم کسل‌است شماجملات را استدعا دارم باآن کرم خودتان اصلاح فرموده و یك چیزی که منتسب بمن نبود ونیست جزء نشود و اگرلغزشی درمن سراغ فرمودند لغزش‌راهم بکاهند هر ملتی، هر مملکتی که از نظر ایمان وعقیده‌ضعیف شد دست سیاست‌ودست تأثیر قوی‌در او ساری‌وجاری میشود این ملازمه دارد همیشه جزء ضعیف‌را قوی‌از بین میبرد جنس ضعیف راقوی ازبین‌میبرد.طبیعی‌است از دویست سال قبل آقا ، آقا ، جناب آقای‌فرامرزی والله هروقت شما صحبت میکنید از نظر فواضل و فضائل و نطق استدلالی‌شما من تمام توجهم آنست که حواس شما پرت‌نشود و استفاده بکنم(فرامرزی- آخر دولت دویست تن کافذشما را که مصادره‌نکرده است، بیست‌هزار تومان‌بیمانه اش‌را داده ایم دولت می خواهد مصادره کند) نمیکند . (فرامرزی -حالا که کرده) نمیکند، حالا درست میشود. دربرنامه‌دولت (فرامرزی- آنوقت شما میگوئید کمعامله کردی‌ولی بدانید که دولت میخواهداز ما بگیرد)

رئیس — آقای فرامرزی اجازه بدهید ... (فرامرزی- آخر دولت بگوشش فرو نمیرود حرف حساب کهیش‌نمیرود)

شوشتری — دربرنامه دولت جناب علی‌منصور موضوع‌سیاست مرموزدویست ساله که‌علت غائی‌ضعف ایمانی‌دربعضی‌افرادایران‌بودمذاکره کردم‌و گفتم‌دولتین روس‌وانگلیس‌هریك بتفاوت درزمانهائی‌رخنه‌میکردند و تحمیل میکردندافکاری‌راجلت‌ما،مادام‌که‌دولت امپراطوری عثمانی هم‌بود گاهی ما مواجه‌باسه‌سیاست میشدیم. بدبختانه .متأسفانه‌همان‌دست‌مرموزامپراطوری باعظمت‌عثمانی‌را که‌مبنایش محمدرسول الله بودمتلاشی کرد واز هم‌پاشید و ماگیر دوسیاست افتادیم. دریك مدتی هم‌گیر یك سیاست افتادیم برای اینکه داخل شوروی یك وضعیت مخصوصی‌داشت فقط‌سیاست‌جنوب بود کمعاهده مرحوم وثوق الدوله را که ملت ایران باتفاق‌او را مردود شناخت‌و رد کرد. دچارآن‌سیاست شدیم.بعد از این‌هم دولت شوروی که اول دولتی که آن رژیم‌را برسمیت‌شناخت‌دولت ایران بود.بازخورد خورد ونرم‌نرم گیر دوسیاست افتادیم. این‌جنك پیش آمد حالا گیر سه‌تا سیاست افتاده ایم . روس‌است‌و انگلیس است وامریکا. به‌به‌به . گل‌بود وسبزه‌نیز آراسته شد(کشاورزصدر- امان ازآن سبزی) خوب اما واقعاً آن آقایان . کهنمیدانم ما که این درسها را نخوانده‌ایم آیا راستی‌راستی تاطنابا هم‌متحدند ونعل وارونه میزنند ما را باین زحمت می‌اندازندیا واقعاًبا هم اختلاف دارند و سرنصف منفعت‌لوله نفت جنوب یك‌تحریکاتی درست میکنند یا اینکه بین جنوب و شمال اتفاق واتحادی است میخواهند پای‌او را کنار بگذارند. ما که اینها را نمیدانیم البته یك دولتی که آشنای با سیاست خارجی ،با رعایت این اصول ، با مطلع بودن‌از این افکارشیطانی که‌ملل کوچك‌ضعیف بی دست وپا رابزحمت‌می‌اندازدباشدبایدروی کارباشد تاآن دولت با درایت . با تأمل با توفیق‌وبا استعانت بباریتعالی وملت‌پرور مشکلات را حل کند بطوریکه کدر مخالفت با فرمایش جناب‌آقای جمال‌امامی‌عرض کردم این وحدت کلمه‌ای که‌درملی شدن‌نفت‌ازطرف مجلسین پیش‌آمد ظاهرشد که انعکاس‌آن درخارج از ایران‌هم‌بصورت عجیبی تلقی شدایین درملت‌ایران حسن اثر عجیبی نمود که ملت ایران توجه کردند که وکلای مجلسین‌و زعمای ملت درموقع خطیر ولوآنکه در اصل موضوع ممکن است اختلاف نظری داشته باشند باهم متفق‌و متعهدستند من خودم . اینجاست الان توی بغلم است. در آن تاریخ راجع به نفت پیشنهادی کرده بودم که درآن پیشنهاد مصرح کردم که کمیسیون محترم هر تصمیمی که میگیردحتماً باید راجع به بحرین هم باشد زیرابحرین‌رامن‌جزء لاینفك‌ایران می دانم (صحیح است)ولی‌بمن گفتند که آقا ممکن است این پیشنهاد باین تندی‌توعجالة یکقدری باشکالات بر بخورد والبته من صرف نظر کردم همینطور گذاشتم جیبم تا عقلای قوم تصمیم را بگیرند و با آن تصمیم برای این مملکت برای این مردم برهنه برای این بیچارگانی که روی طلا دارند جان می‌دهند وهمه گرسنه وپریشان ودر مانده هستند وسترعورت ندارندشاید ما بتوانیم یك فکری بکنیم این پیشنهاد را ندارم وخوشوقت شدم باینکه اگردچارحمله‌ای شدیم دچارزشتگوئی‌شدیم ، لااقل یك وحدت کلمه‌ای درایران پیدا شداین وحدت کلمه عرض کردم همینطوربود وبود وبود عکس‌العملش‌در خارج ، چه‌عرض کنم ، منکه نرفتم ، نمی‌دانم‌با زبان خارجی‌هم آشنائی‌ندارم نمی‌خواهم هم آشنا باشم ، اگرزرنگم زبان مادری خودم‌را زبان‌پدری خودم را زبان دین خودم را حفظ بکنم همین پیشکشم دیگر اسبی که‌درپیری ببرندبرای تربیت واین چیزها بدرد صبح قیامت میخورد بنده بدردآن کارها دیگرنمیخورم متأسفانه‌این تحریکات واین دستاویزیها درتمام شهر- ستانها جنوب . شمال . همه‌جا دارد بصورت مخصوص ولی‌با اتصال‌بهم درمی آید که‌هرآشنای‌بسیاست‌میفهمد دریکروز ، دریکساعت بیك وضعیت . درآبادان در کاشان در بابل درگرگان درگیلان درفلانجا این یك دست متصل بهمی‌است ، یك سیاست زیرپرده و آتش زیرخاکستری است که از یکجائی می‌خواهد شعله درگیرد ولی‌یك ملت هوشمند ، یك‌ملت‌بادرایت متوجه‌اینست که‌دراینجا خونسردی خودش‌را از دست ندهد وحفظ کند این چندروزه متأسفانه‌درخود مجلس درخارج ازمجلس یك حرفهائی درنطقها در برنامه دولت زده شد ودرخارج ازمجلس یك حرفهائی زده می‌شود که‌مجدداً بنده نمی گویم اتفاق بدی پیش‌می- آیدانشاءالله برای ملت ایران هیچوقت اتفاق بدی پیش نمی‌آید ولی‌اذهان‌را بشبهه‌انداخته من‌دربرنامه دولت منصور مخالفت کردم ، باوهم رأی‌ندادم ، در برنامه مرحوم رزم‌آ را مخالفت کردم ورأی ندادم ، رأی اعتمادهم‌که مجدداً گرفت من رأی ندادم من عقیده‌ام این بود . سیره ام این بود وقرارم اینست که بلایحه ای کازنظر اصول فکرم منطبق باشد رأی بدهم ولی در موقع پیش آمد تشنج آقایان محترم ملاحظه‌فرمودند درمجلس خصوصتی‌بجناب آقای‌حسین علا گفتم برای‌اولین مرتبه‌برای رفع تشنج‌برای‌اینکه ما بتوانیم سامانی‌پیدا بکنیم بشما رأی می‌دهم زیرا شمارا خائن بمملکت نمی‌شناسم . خدمتگذارمملکت می‌شناسم (صحیح‌است) وبیجهت‌تا پیش من ازنظر قضائی وازنظرحکم هرعی ومحکمه کسی‌خائن‌شناخته نشود اورا طرد نمیکنم . من فکرم بنادارد . بشما رأی می‌دهم ، خوب‌دیدم اغلب اشخاص بیغرض همین فکررا دارند بعد دیدم دریادداشتی که‌جواب داد از یادداشت فهمیدم که‌آن‌منظوریکه‌ملت‌ایران‌داردایشان رعایت کردند کوراز‌خدا چه میخواهد ، دوچشم بینا مجلسین چه‌می‌خواهند . دولت‌خدمتگذار . متاسفانه خیلی‌معذرت می‌خواهم ازجناب آقای‌دکتر مصدق و من باید بگویم یا درجبهه‌ملی ، این جبهه ملی واین اقلیت‌محترم آن سبك وآن سیره وآن چیزهای‌اقلیت های‌سابق‌را مانمی‌دانستیم یاازدست‌داده جبهه‌ملی‌یك سبکی‌داشت وآن سبك‌هم ازطرف جناب‌آقای دکتر مصدق وآقای مکی‌واغلب آقایان رعایت‌شد وآمدند جناب آقای دکتر مصدق فرمودند که شخص آقای‌حسین‌علاءکه سی سال‌است با من‌دوست‌است وآقای حسین علا را تنزیه کردند وگناهکارنشناختند آقای‌پسرعموی‌عزیزم که درپشت پنجم ما ...ایشان هم اولاد آقای‌آقاسیداسمعیلند، نوهٔ سید نورالدینندحالا خوب اسم فامیلی را هر کسی انتخاب میکند هرچه میخواهند میگذارند ایشان گذاشتند نریمان، پسرسام وپسر گرشاسب را اختیارکردند بآن کاری ندارم (دکتربقائی- شماهم جزایری را برداشتید) نه ، من شوشتری جزایری‌هستم سجلم را ببینید ، منتهایش‌علم بالقلبه هستم، علم‌بالقلبه را میدانید؟ (خنده‌نمایندگان) شهرت علم بالقلبه است، بقدری مشهور است که علم بالقلبه است عرض کنم حضور مقدستان که آقابیاناتی فرمودند، البته یکقسمت ازبیانش را ، آن قسمتی را عرض کردم که هر گونه حمله دراینموقع بمقام‌سلطنت، یا درهرموقع، بمقام سلطنت که مسئولیت ندارد، این اذهان را مشوب میکند و نباید بشود ومورد تصدیق ما واقع نمیشود اما ایشان یك عبارتی فرمودند که بمجلس برخورده، من یکی از افراد مجلسم،فرمودند رئیس‌الوزرای تحمیلی،نه‌ایشان رئیس‌الوزرای‌تحمیلی نبودند، زیرا اگر تحمیلی بودند آقای خلیل‌فهیمی‌را جناب‌آقای دکتر مصدق آقای خلیل فهیمی‌را ماهرا رد کردیم ، مارد کردیم مگر ، رد نکردیم؟ وقتی هم که رد کردیم ازطرف مقام سلطنت که حق عزل و نصب بااو بود، بلا تامل، برخوردهم نکرد آمدند گفتند آقای حسین علاء ایشان هم آمدند .. رأی (صفوی- ۷۰ رأی) ۷۰ رأی‌هم مجلس بایشان‌اظهار تمایل کرد. این را آمدن گفتن تحمیلی و بما اهانت

وارد کردن و ناروا مورد حملات قرار دادن بعقیدهٔ من پسندیده نیست من ناچارم این موضوع را رد کنم

رئیس — وقت شما تمام شده است اکثریت هم نیست

شوشتری — اجازه بفرمائید بنده پنجدقیقه دیگر عرض دارم

رئیس — باید رأی گرفت وعده هم برای رأی کافی نیست

شوشتری — آقا خاصه خرجی نکنید اگر اجازه بمن نمیدهند بهیچکس ندهید من چه میگفتم چرا نمیگذارید حقایق را بگویم چرا نمیگذارید حرف بزنم دارم حقایق را میگویم

رئیس — تأمل کنید بسته برأی مجلس است. آقای شوشتری ۵ دقیقه بیشتر است؟ (شوشتری - خیر) آقایان اگر مخالف نیستند ۵ دقیقه ایشان بیانات خودشان ادامه دهند؟

پناهی — باید رأی بگیرید

مجتهدی — بایدرأی بگیرید. بنده مخالفم

ذوالفقاری — اینکه کارنشد تمام وقت مملکت همه‌اش بحرف میگذرد

حاذقی — ما موافق نیستیم بعداز رأی اعتماد بدولت بفرمائید هرچقدر میخواهید صحبت کنید

کشاورزصدر - خود آقای شوشتری موافقت بفرمایند برای جلسهٔ بعد

رئیس — رأی میگیریم باینکه آقای شوشتری پنجدقیقه بیاناتشان را تکمیل کنند آقایانیکه موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد بفرمائید

شوشتری — بناء علیهذا من عرایضم را کمتر میکنم تمام میکنم اولا از کمیسیون محترم نفت جناب آقای دکتر مصدق استدعا دارم برای این مدت دوماه هرعملی که میکنید زودتر تصمیم بگیرید می‌بینید که دست مرموزی هرجائی را بیک‌جور متشنج میکند آقای جمال امامی هر کاری میکنید یك دفعه بکنید زودتر تمام کنید ملت را از انتظار بیرون بیاورید و ازاینجا صدایم را بتمام ملت ایران میرسانم مردم ضعیف ایران بدانید دشمن در کمین است یکدفعه تحریکات اجنبی اوضاع شهرستانهای مارا مغشوش میکند اگر حساب خورده دارید اگر اعتراضاتی دارید بگذارید بعداز اینکه رأی کمیسیون تمام‌شد وملت ایران رأی‌خودش را بدنیا اعلام کرد آنوقت وارد این حرفها بشویددر غیر اینصورت هر کس به‌تشنج ایران باختلاف ایران دست بزند دولت مملکت ملت اگر یك وضعیتی را ایجاد بکنند که به‌تشنج بیفزاید خیانت بعالم اسلام وایران است (صحیح است-احسنت)

رئیس — آقای نورالدین امامی

امامی - عرض کنم که در موقع طرح برنامه دولت جناب آقای علاء بنده ساعت چهار بعدازنصف شب آمدم مجلس که دربرنامهٔ اسم نویسی کنم وقتی که دیدم آقایان رفقا و همقطاران محترم یکعده ای شب تشریف آورده‌اند درمجلس و مانده اند برای اسم نویسی بینده فرمودند که شما قبل از دستور میتوانی اسم نویسی بکنی من موافقت نکردم برای اینکه عقیده داشتم ناموقعی که برنامه مطرح است قبل ازدستور صحبت نشود ودراین موقع بحران و کشمکش وآشوب هرچه زودتر تکلیف دولت تعیین بشود و دولت هم شروع بکار کند بهتراست من اگر بخواهم از افراد دولت یکی‌یکی اسم ببرم تصور میکنم خوب نیست وصلاح نیست همینقدر عرض میکنم و من می خواهم اصلا نطق قبل ازدستور خودم را بهمین جا درزبگیرم برای اینکه وارد دردستور بشویم همینقدر عرض میکنم علاء کسی است که آذربایجانی افتخار می کند که اسم علاء را میبرد و چون آقای دکتر طبا هم مطالب مختصری دارند یکقسمت ازوقتم را به ایشان واگذار می کنم ۰

رئیس- آقای دکترطبا.

دکترطبا - بنده هم عرایض زیادی داشتم راجع بحوزه انتخابیه‌ام ولی چون تکلیف دولت را میخواهیم معلوم بکنیم بنده‌خیلی کوتاه‌عرایضی‌خواهم کرد یکی راجع بسیل مهیبی است که اخیراً درعقدا که یکی از قراء پرجمعیت نائین است اتفاق افتادو آقایان هم‌لابد اطلاع دارند در رادیو وجرایدراجع باین سیل شنیده‌اند ومتأسفانه تمام مزارع و باغات خراب شده است یك‌عده از منازل مسکونی از بین رفته است ولازم است که دولت وغیر وخورشید سرخ اقدام عاجلی هرچه زودتر بعمل‌بیاورند . عرض‌دیگر هم راجع بنظر خودم ورفقای‌من درفراکسیون‌جوان راجع بدولت آقای‌علاء بود ما درهمان اوان تشکیل دولت جلسه ای تشکیل دادیم و باتفاق بدون جزئی نظرمخالفی‌تماماً تصمیم بتقویت‌ایشان گرفتیم(احسنت) بنده وارد این نمیشوم که چه دلایلی داشتیم چون نظرشخصی که البته ما وسایر اعضاء فراکسیون‌جوان نداریم (جمعی ازنمایندگان - همه ندارند) صحیح است هرچه فکر کردیم راجع بشخص آقای علاء و شرافت ووطن پرستی‌شان تردیدی ندیدیم‌راجع به سایر آقایان هم بهمین طریق (صحیح است) یك رئیس دولتی را که ۷۱ نفر از نمایندگان بایشان اظهارتمایل کردندچادارد که زودتر دست دولت راباز بگذاریم تقویت بکنیم متفقاً تقویت کنیم که انشاءالله دررفع معضلات کشور بکوشند درعرض‌جلسات گذشته یك بیاناتی آقایان کردند که حداقل آنچه که میتوانم بگویم این است که هم نسبت به‌شخص آقای علاءو هم نسبت بدولت دور از انصاف بود (غلامرضا فولادوند - موضوع اختلاف کاغذتان‌رفع‌شد) بنده ازکاغذ اطلاعی ندارم (فولادوند- تحقیق کنیدبه‌بینید موضوع اختلاف کاغذ درفراکسیون جوان رفع شد) (فرامرزی- آقابنده‌طبق‌ماده ۹۰ می‌خواهم‌جواب‌بدهم) بنده اطلاعی ندارم‌نه‌اختلافی‌باآقایان دارم نه‌موضوع کاغذ را اطلاع دارم بنده میخواهم عرض کنم که هیچ نظری بدولت ندارم‌ونه‌مختصر تقاضائی دارم اگرهم نظری داشته باشم راجع بحوزهٔ انتخابیه خودم است آقایان‌اطلاع دارند خودشان واردند کوضع‌مملکت خطیر است خطر درحقیقت درپشت درخانهٔ‌من و شما است بنابراین جادارد کههمه متفقاًومتحداً بکوشیم و دولت را تقویت کنیم زیرا درچنین وضع خطیری تنها ضامن موفقیت مادررفع مشکلات مملکت اتحادو اتفاق کامل است

(صحیح است — احسنت)

فرامرزی - بنده دو کلمه عرض دارم

ناصرذوالفقاری -میخواهندشمارا تحریك کنند

رئیس — وارد دستور کشدیم دو کلمه را بفرمائید

(۳-بیانات آقای دکتر هدایتی بعنوان ماده۸۳ آئین‌نامه)

دکتر هدایتی — بنده بموجب ماده ۸۳ عرضی‌دارم

فرامرزی - من بدولت علاء رأی میدهم‌اگر تمام اموالم‌رامصادره کندرأی میدهم آنهائی که‌بدولت نظری دارند میخواهند که‌دولت را عوض کنند این نظررا دارند

دکترهدایتی — بنده اخطار دارم طبق ماده ۸۳

رئیس - ازهمانجا بفرمائید

دکتر هدایتی — حق بنده پشت تریبون است ۰

فولادوند — اجازه بفرمائید توضیح راجع به‌دویست‌تن‌کاغذ بدهند که‌قضیه‌روشن‌شود

رئیس - آقای‌دکتر هدایتی بفرمائید

دکتر هدایتی- راجع بنطق قبل‌از دستور در آئین‌نامه می‌نویسد هریك ازنمایندگان که مطلب مهمی داشته باشد ویخواهد باستحضار مجلس برساند میتواند قبل‌از شروع بدستور ویاآخر جلسه بااجازه رئیس‌ورعایت نوبت بعنوان نطق قبل‌ازدستور یابعد از دستور مطلب خود را اظهار نماید مجموع این قبیل نطقها دریك جلسه بطور کلی نباید ازسه ربع ساعت تجاوز کند دراینجا دوتخلف آئین‌نامه‌ای شده یکی اینکه نطق‌های قبل‌ازدستور راکسی که اسم نوشته حق ندارد یك‌ربع خودش‌را یعنی یکقسمت از یك ربع‌خودش رابدیگری واگذار کندبرای‌اینکه نوشته است منحصراً بسه‌نفر ...

بعضی از نمایندگان — این ماده‌اصلاح شده ۰

دکتر هدایتی- این اصلاحیش است که من دارم میخوانم این چاپی نیست اصلاحی است بنابراین فقط سه‌نفر قبل‌ازدستور میتوانند صحبت کنند و یك نفر نمیتواند یکقسمت ازوقتش‌را خودش صحبت کند ویك قسمتش رادیگری واین خلاف آئین نامه است این یك تخلف آئین نامه‌ای یکی‌دیگراینکه‌مجموع نطق های قبل‌ازدستور نبایداز۳ ربع‌ساعت تجاوز کند ما ساعت ده‌وربع شروع کردیم‌الان ساعت ۱۱ است (کشاورزصدر - یکی‌هم آن جلسه گفته‌شد باینکه تابلوی قبل‌ازدستور نمیگذاریم) بهرحال برفرض‌تمام اینها که صحت داشته باشدالان سه ربع ازوقت‌مجلس صرف نطق‌قبل‌از دستور شده است وزاید‌براین‌خلاف آئین نامه خواهدبود

رئیس - البته هروقت از۳ربع تجاوزکرده‌با رأی مجلس بوده مجلس رأی داده رأی نباید بدهد من هم عقیده‌ام این است کهرأی نبایدبدهد

دکترهدایتی-عوض کردن آئین‌نامه‌تشریفات دارد با رأی مجلس که نمی‌شود آئین نامه‌را عوض کرد

(۴-بیانات قبل‌ازدستور- آقایان:شیبانی و دکترمصدق)

رئیس - آقای‌شیبانی

کاظم شیبانی — آقایان نمایندگان محترم

اطلاع دارند که‌من تاکنون مصدع اوقات شریفشان نشدم وشهوت کلام هم‌ندارم (صحیح است) یك عمر زندگانی سربازی خود را طی کرده و تصور میکنم در انجام وظیفه‌ای که‌بمن محول بوده حتی‌القوه جدیت کرده‌ام با حسن وجه آن را انجام داده ام (صحیح است) (مهدی ارباب - در قسمت سیستان را بنده شاهدهستم) (اردلان - کردستان‌را هم بنده) (فرامرزی - فارس را هم بنده) حالا هم که بسمت نمایندگی‌انتخاب شده‌ام‌وظیفهٔ خودم میدانم که وقتی حس خطری کردم عقیده‌ام را بعرض آقایان برسانم آقایان یك عمل مهمی را بالاتفاق انجام دادیم یعنی صنعت نفت را ملی کردیم باید تا انتهای‌اجرای این عمل هم باهم متحد باشیم (احسنت) (جمال امامی - همیشه باید متحد باشیم) یك همچو موقعی که این کشور در آستانهٔ انقلاب است مشاهده میشود که مذاکراتی در مجلس میشود که بعقیدهٔ بنده چندان بموقع نیست (صحیح‌است) یك دولتی بمجلس معرفی شده است که بعقیدهٔ بنده یك قسمتی از آقایان حالا نمیدانم اکثریت یا اقلیت این دولت‌را شایسته اعتماد میدانند (صحیح است) این حملاتی که این دو روزه بدولت جناب آقای علاء شده تصور میکنم موقعیت نداشته است (صحیح است) و آقای علاء مبری‌ومنزه از این اتهامات هستند (صحیح است) و بنده‌عقیده‌دارم این شعر شیخ اجل سعدی شیرازی در بارهٔ ایشان مصداق دارد

گرحسود لئیم بی‌مغز سخن‌راند چه باك
طهر مریم چه تفاوت کند از خبث حسود

اما مطلب دیگری که بنده را مجبور کردامشب ساعت چهار بعد از نصف‌شب بیایم و اسم‌نویسی کنم فرمایشات بعضی از آقایان در بارهٔ شخص‌اول‌مملکت بود آقایان این عرایضی که بنده اینجا عرض میکنم حمل به تملق نکنید زیرا الان ثابت میکنم بنده یك عمرمرحله‌سربازی خودم را طی کردم بشهادت‌پرونده خدمتم تصور نمی کنم هیچ افسری، درایران دارای پرونده‌ای‌مثل‌من باشد از سربازی تا سرتیپی تمام درجاتم را در غیر موقع و در زد وخورد گرفته‌ام و بعد از آنکه یك تجاربی حاصل کردم و بایستی‌این تجاربم را بمرحله‌عمل می گذاشتم بواسطه‌دسیسه‌هائی که در نزد شخص اول مملکت‌شد بنده‌را در سنی که نبایستی بازنشسته شوم بازنشسته کردند (کشاورزصدر برای اینکه جلوی قاچاق جنوب را گرفتید) حالا در این‌خصوص بنده هیچ عرضی ندارم وعرضی‌هم‌نمیکنم زیرا شاه را مظهر ملت (صحیح است) و پیش خودم مقدس‌ترین چیزها می‌دانم (صحیح است — احسنت) آنهم چه شاهی شاهی که ده‌سال با این انقلاباتی که در مملکت ما بوجود آورده اند و سعی آورند در صحتمندی در تندرستی با نهایت ثبات‌ایستادگی کرده و از هر تزلزلی مملکت را نگاهداشته‌اند‌این‌انصاف نیست که بچنین شاهی حمله بیموقع بشود (صحیح است) بالاخره شاه‌است بالاخره تمام‌ملت‌اورابرگزیده اند او مظهر ملت‌است (صحیح‌است) ما اگربخواهیم بمظهر ملتمان بد بگوئیم چی خواهیم‌داشت ؟ و چه افتخاری‌میتوانیم‌داشته‌باشیم؟چه‌خواهیم کرد؟بنده‌عقیده دارم وظیفه ملی امروز ما همانطوری که متجدداً رأی دادیم و صنعت نفت را ملی کردیم و پیش بینی این انقلابها را هم میکردیم و دورهم می‌نشستیم‌ومیگفتیم که مردم را باید بآرامش تشویق و ترغیب نمودحالا هم بیائیم دورهم بنشینیم دولت را تقویت بکنیم از شخص‌اول مملکت استمداد بکنیم تا باکمك‌یکدیگر متحداً این عملی‌را که کرده ایم بانجام برسانیم‌وبرویم کنار و عرض بنده همین بود و دیگر عرضی ندارم و بقیه وقتم را خدمت آقای‌دکترمصدق‌تقدیم میکنم (احسنت - آفرین)

رئیس - آقای دکترمصدق

دکتر مصدق — بنده قسمتی از اجازه‌آقای کاظم شیبانی استفاده می کنم بشرطیکه آقایان نمایندگان محترم مدتی‌را که ازآنجا باینجا آمده‌ام حساب نفرمایند (خنده نمایندگان) بعد از ملی‌شدن صنعت نفت یك‌سلسله‌عملیاتی در معادن نفت جنوب روی داده که نه تنها برخلاف اخلاق بلکه برخلاف مصالح آن‌دولی‌بوده که از محصول معادن نفت ما استفاده میکنند ۰

کمیانی اینطور خواست که بدنیا بفهماند اگر صنعت نفت ملی بشود دولت ایران‌قادر به‌بهره‌برداری ازآن نخواهد بود در صورتیکه همه میدانند اگر دولت ایران بالفرض نتواند تأسیساتی مثل تأسیسات کنونی شرکت نفت برپا کند بدون تردیدحتما قادر است که‌مثل‌معادن‌نفت قفقاز که‌سالها مصرف آن‌نقطهٔ دول اتحاد شوروی‌وایران‌را تأمین کرده بود ازمعادن خود بهره‌برداری نموده ودست کمپانی‌غدار وستمکار را ازسیاست استقلال‌شکنانه ایران کوتاه کند(صحیح است) ۰

من عرض می کنم هر کس که‌ازابتداترین حق خود که داشتن یك لقمه نان برای امرارحیات‌است محروم شد حق دارد از حقوق دفاع مشروع یعنی « لژی تیم دفانس » (شوشتری — نفهمیدم)(جواد مسعودی — دفاع مشروع) استفاده نماید (صحیح است) که آن اعتصاب است وباینوسیله باهم متفق شوند تابتوانند حق خود را استیفاء نمایند و البته هیچکس نمی‌تواند منتظر وامیدوار باشد که‌عده‌ای باشکم‌خالی کار کنند (صحیح‌است) و کیسه‌سرمایه داران انگلیس‌را مملواز لیره‌های طلانمایند(آشتیانی زاده — باگلوله‌شکم کارگران‌راپر کردند) ومن دراین موضوع وارد نمی‌شوم چه‌اشخاصی سبب شده اند که آنهااعتصاب کنند وچه‌اشخاصی که‌آنهائی که هیچ نداشته‌اند کمك کنند که تلگراف شکایات خود را بمرکز مخابره نمایند ۰

فقط باین ضرب المثل فرانسوی متوسل میشوم که گفته‌اند شکم گرسنه عقیده وایمان ندارد وهرآدم غریق یابیچاره ای ناچار است بحشیش توسل‌نماید

من ازجناب آقای‌نخست وزیر سؤال میکنم‌آیا وظیفه‌دولت این‌نبود که اول‌بحرفهای‌اعتصاب کنندگان رسیدگی ومعلوم کند که پس ازملی شدن صنعت‌نفت چه موجباتی پیش‌آمده که شرکت نفت ازحقوق حقه کارگران بکاهد یااینکه تن باعلان حکومت نظامی بدهد وبطوریکه شایع است پس‌ازانتشارخبرحکومت نظامی از رادیو لندن حکومت نظامی را اعلان نماید ۰

من چون بابعضی‌ازاصول کمونیسم از آن‌جمله مخالفت باآزادی فردی که حق غیرقابل انکارافراد هرجامعه است وبطوری که گفته‌اند « برای آزادی حدی نیست مگرآنجائی که آزادی دیگران شروع میشود » موافق نیستم خصوصاً اینکه پیروان این اصول‌برای پیشرفت عقیده ومرام‌خود ازبعضی‌مزاکر استفاده می کنند که بامانه‌وحدت زبانی نه نژادی نه مذهبی و نه هدف مشترك که استقلال ایران است دارند ولی صاف وپوست کنده وبی‌پروا عرض‌میکنم درآنچه مربوط بحقوق کارگریست از صمیم قلب موافقت و هیچوقت نمی‌توانم حتی کوچکترین مخالفتی بنمایم ۰

واین اصل اختصاص بکمونیسم ندارد که آنها برای خود یك‌مفاخری قراردهند بلکه ازبدواجتماع بشر هرفرد باعاطفه وهرشخص باوجدانی راضی نشده که یك‌فردی برای ادامهٔ زندگی ازنان‌خالی محروم شود وعده دیگر آنقدر بخورند که از سیری شکم خود را بتر کانند (احسنت) (حاذقی — خودش میترکد نمیترکانند)۰

مگر نبود که مولای‌متقیان‌علی‌ابن‌ابیطالب صلی‌الله علیه وآله‌وسلم شبها نان‌بکول خود میگذاشت‌وبخانه اشخاص ناتوان تسلیم میکرد (صحیح است)

اصول‌حمایت‌ازکارگران درممالك‌اروپابااختراع ماشین توأم است وچنانچه درایران این اصول‌رعایت نشده علت این‌است که مملکت ما از کار باماشین محروم بوده‌است واکنون که ماشینیسم دراین مملکت روبتوسعه می گذارد چه مانعی دارد که ما خود این اصول‌را همچنانکه ملت انگلیس وبعضی ازملل‌مترقی نموده‌اند اجرانمائیم ۰

ممکن است‌بگویند که دکتر مصدق واعظ غیر متعظ است لذاعرض میکنم من که ازبدو زندگی در یك خانوادهٔ اشرافی‌متولدشده وبصورتی که همه می‌دانند پرورش یافته‌ام‌چگونه میتوانم رویه‌ای‌غیرازاین این اتخاذ وخانواده‌ام‌را باخودشمن‌نمایم

برفرض‌اینکه من یکی آمده‌وعقیده‌خودرابمرحله اجرا گذاردم بقول معروف ازیك گل بهار نمی‌شود وآیا غیر ازاینکه خودرا دچار جماعتی متعرض قرار دهم نتیجه دیگری می‌توانم ازآن بگیرم پس‌ناچارم ازاین‌وضعیت کنونی‌اکل‌میته کنم‌تابتوانم آنچه‌درصلاح مردم است بعرض جامعه‌برسانم۰

رئیس — آقای دکتراجازه بفرمائید آقایان باادامه صحبت آقای دکتر مصدق مخالف نیستند ؟ (نمایندگان - خیر) بفرمائید

دکتر مصدق- دلیل اینکه نمایندگان‌جبههٔ ملی‌ازدادن رأی‌بلایحهٔ‌دولت راجع به‌برقراری‌حکومت نظامی خودداری کرده‌اند غیر ازاین نبود که دولت بدون تحقیق و بدون رسیدگی که آیا این اعتصاب بجاست یابیجاست آن‌را اعلان‌نمود

جناب آقای نخست وزیرازبدو تشکیل‌حکومت نظامی تلگرافات عدیده‌ای‌ازمردم‌بیچاره وازکارگران بدبخت ومظلوم نواحی نفت خیز رسیده است که همه باطلاع و استحضار آن جناب‌رسیده ومخصوصاً یکی از آنها بااینکه مخابره کنندگان آن باین هیئت حاکمه‌عقیده ندارندحاضر شده‌اند عده‌ای‌ازنمایندگان مجلس شورای ملی‌ومجلس سنا بروند درمحل‌تحقیقات ورسیدگی نمایندکه آن را روز قبل بجنابعالی تقدیم کرده‌ام و همه نالان وگریانند که عاقبت سر نوشت

وارد کردن و نارو و مورد حملات قرار دادن بعقیدهٔ من پسندیده نیست من ناچارم این موضوع را رد کنم

رئیس — وقت شما تمام شده است اکثریت هم نیست

شوشتری — اجازه بفرمائید بنده پنجدقیقه دیگر عرض دارم

رئیس — باید رأی گرفت وعده هم برای رأی کافی نیست

شوشتری — آقا خاصه خرجی نکنید اگر اجازه بمن نمیدهند بهیچکس ندهید من چه میگفتم چرا نمیگذارید حقایق را بگویم چرا نمیگذارید حرف بزنم دارم حقایق را میگویم

رئیس — تأمل کنید بسته برأی مجلس است. آقای شوشتری ۵ دقیقه بیشتر است؟ (شوشتری - خیر) آقایان اگر مخالف نیستند ۵ دقیقه ایشان بیانات خودشان ادامه دهند؟

پناهی — باید رأی بگیرید

مجتهدی — باید رأی بگیرید. بنده مخالفم

ذوالفقاری — اینکه کار نشد تمام وقت مملکت همه‌اش بحرف میگذرد

حاذقی — ما موافق نیستیم بعداز رأی اعتماد بدولت بفرمائید هرچقدر میخواهید صحبت کنید

کشاورزصدر - خود آقای شوشتری موافقت بفرمایند برای جلسهٔ بعد

رئیس — رأی میگیریم باینکه آقای شوشتری پنجدقیقه بیاناتشان را تکمیل کنند آقایانیکه موافقند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد بفرمائید

شوشتری — بناء علیهذا من عرایضم را کمتر میکنم تمام میکنم اولا از کمیسیون محترم نفت جناب آقای دکتر مصدق استدعا دارم برای این مدت دوماه هرعملی که میکنید زودتر تصمیم بگیرید می‌بینید که دست مرموزی هرجائی را بیك جور متشنج میکند آقای جمال امامی هر کاری میکنید یك دفعه بکنید زودتر تمام کنید ملت را از انتظار بیرون بیاورید و ازاینجا صدایم را بتمام ملت ایران میرسانم مردم ضعیف ایران بدانید دشمن در کمین است یکدفعه تحریکات اجنبی اوضاع شهرستانهای مارا مغشوش میکند اگر حساب خورده دارید اگر اعتراضاتی دارید بگذارید بعداز اینکه رأی کمیسیون تمام شد وملت ایران رأی خودش را بدنیا اعلام کرد آنوقت وارد این حرفها بشوید در غیر اینصورت هر کس به تشنج ایران باختلاف ایران دست بزند دولت مملکت ملت اگر یك وضعیتی را ایجاد بکنند که به تشنج بیفزاید خیانت بعالم اسلام وایران است (صحیح است - احسنت)

رئیس — آقای نورالدین امامی

امامی - عرض کنم که در موقع طرح برنامه دولت جناب آقای علاء بنده ساعت چهار بعدازنصف شب آمدم مجلس که دربرنامهٔ اسم نویسی کنم وقتی که دیدم آقایان رفقا و همقطاران محترم یکعده ای شب تشریف آورده‌اند درمجلس و مانده اند برای اسم نویسی بینده فرمودند که شما قبل از دستور میتوانی اسم نویسی بکنی من موافقت نکردم برای اینکه عقیده داشتم تاموقعی که برنامه مطرح است قبل ازدستور صحبت نشود ودراین موقع بحران و کشمکش وآشوب هرچه زودتر تکلیف دولت تعیین بشود و دولت هم شروع بکار کند بهتر است من اگر بخواهم از افراد دولت یکی یکی اسم ببرم تصور میکنم خوب نیست وصلاح نیست همینقدر عرض میکنم و من می خواهم اصلا نطق قبل ازدستور خودم را بهمین جا درزبگیرم برای اینکه وارد دردستور بشویم همینقدر عرض میکنم علاء کسی است که آذربایجانی افتخار می کند که اسم علاء را میبرد و چون آقای دکتر طبا هم مطالب مختصری دارند یکقسمت ازوقتم را به ایشان واگذار می کنم .

رئیس- آقای دکتر طبا .

دکتر طبا - بنده هم عرایض زیادی داشتم راجع بحوزه انتخابیه‌ام ولی چون تکلیف دولت را میخواهیم معلوم بکنیم بنده خیلی کوتاه عرایضی خواهم کرد یکی راجع بسیل مهیبی است که اخیراً درعقدا که یکی از قراء پرجمعیت نائین است اتفاق افتاد و آقایان همه‌لابد اطلاع دارند در رادیو وجرایدراجع باین سیل شنیده‌اند ومتأسفانه تمام مزارع و باغات خراب شده است یك عده از منازل مسکونی از بین رفته است ولازم است که دولت وغیر وخورشید سرخ اقدام عاجلی هرچه زودتر بعمل بیاورند . عرض دیگر هم راجع بنظر خودم ورفقای من درفراکسیون جوان راجع بدولت آقای علاء بود ما درهمان اوان تشکیل دولت جلسه ای تشکیل دادیم و باتفاق بدون جزئی نظر مخالفی تماماً تصمیم بتقویت ایشان گرفتیم (احسنت) بنده وارد این نمیشوم که چه دلایلی داشتیم چون نظر شخصی که البته ما وسایر اعضاء فراکسیون جوان نداریم (جمعی ازنمایندگان - همه ندارند) صحیح است هرچه فکر کردیم راجع بشخص آقای علاء و شرافت ووطن پرستی‌شان تردیدی ندیدیم راجع به سایر آقایان هم بهمین طریق (صحیح است) یك رئیس دولتی را که ۷۱ نفر از نمایندگان بایشان اظهار تمایل کردند چاداد که زودتر دست دولت را باز بگذاریم تقویت بکنیم متفقاً تقویت کنیم که انشاءالله دررفع معضلات کشور بکوشند درعرض جلسات گذشته یك بیاناتی آقایان کردند که حداقل آنچه که میتوانم بگویم این است که هم نسبت به شخص آقای علاء و هم نسبت بدولت دور از انصاف بود (غلامرضا فولادوند - موضوع اختلاف کاغذتان رفع شد) بنده از کاغذ اطلاعی ندارم (فولادوند- تحقیق کنید به‌بینید موضوع اختلاف کاغذ درفراکسیون جوان رفع شد) (فرامرزی - آقا بنده طبق ماده ۹۰ می‌خواهم جواب بدهم) بنده اطلاعی ندارم نه اختلافی با آقایان دارم نه موضوع کاغذ را اطلاع دارم بنده میخواهم عرض کنم که هیچ نظری بدولت ندارم و نه مختصر تقاضائی دارم اگر هم نظری داشته باشم راجع بحوزهٔ انتخابیه خودم است آقایان اطلاع دارند خودشان واردند که وضع مملکت خطیر است خطر درحقیقت درپشت درخانهٔ من و شما است بنابراین جادارد که همه متفقاً ومتحداً بکوشیم و دولت را تقویت کنیم زیرا درچنین وضع خطیری تنها ضامن موفقیت ما دررفع مشکلات مملکت اتحاد و اتفاق کامل است

(صحیح است — احسنت)

فرامرزی - بنده دو کلمه عرض دارم

ناصرذوالفقاری - میخواهند شما را تحریك کنند

رئیس — وارد دستور که شدیم دو کلمه را بفرمائید

(۳ - بیانات آقای دکتر هدایتی بعنوان ماده ۸۳ آئین‌نامه)

دکتر هدایتی — بنده بموجب ماده ۸۳ عرض دارم

فرامرزی - من بدولت علاء رأی میدهم اگر تمام اموالم را مصادره کنند رأی میدهم آنهائی که بدولت نظری دارند میخواهند که دولت را عوض کنند این نظر را دارند

دکتر هدایتی — بنده اخطار دارم طبق ماده ۸۳

رئیس - ازهمانجا بفرمائید

دکتر هدایتی — حق بنده پشت تریبون است .

فولادوند — اجازه بفرمائید توضیح راجع به دویست تن کاغذ بدهند که قضیه روشن شود

رئیس - آقای دکتر هدایتی بفرمائید

دکتر هدایتی- راجع بنطق قبل از دستور در آئین‌نامه می‌نویسد هریك ازنمایندگان که مطلب مهمی داشته باشد وبخواهد باستحضار مجلس برساند میتواند قبل از شروع بدستور ویا آخر جلسه بااجازه رئیس ورعایت نوبت بعنوان نطق قبل ازدستور یابعد از دستور مطلب خود را اظهار نماید مجموع این قبیل نطقها دریك جلسه بطور کلی نباید ازسه ربع ساعت تجاوز کند دراینجا دوتخلف آئین‌نامه‌ای شده یکی اینکه نطق‌های قبل ازدستور را کسی که اسم نوشته حق ندارد یك ربع خودش را یعنی یکقسمت از یك ربع خودش را بدیگری واگذار کند برای اینکه نوشته است منحصراً بسه نفر ...

بعضی از نمایندگان — این ماده اصلاح شده .

دکتر هدایتی- این اصلاحیش است که من دارم میخوانم این چاپی نیست اصلاحی است بنابراین فقط سه نفر قبل ازدستور میتوانند صحبت کنند و یك نفر نمیتواند یکقسمت ازوقتش را خودش صحبت کند ویك قسمتش رادیگری واین خلاف آئین نامه است این یك تخلف آئین نامه‌ای یکی دیگر اینکه مجموع نطق های قبل ازدستور نباید از ۳ ربع ساعت تجاوز کند ما ساعت ده وربع شروع کردیم الان ساعت ۱۱ است (کشاورزصدر - یکی هم آن جلسه گفته شد باینکه تابلوی قبل ازدستور نمیگذاریم) بهرحال برفرض تمام اینها که صحت داشته باشد الان سه ربع ازوقت مجلس صرف نطق قبل از دستور شده است وزاید براین خلاف آئین نامه خواهد بود

رئیس - البته هروقت از ۳ ربع تجاوز کرده با رأی مجلس بوده مجلس رأی داده رأی نباید بدهد من هم عقیده‌ام این است که رأی نباید بدهد

دکتر هدایتی- عوض کردن آئین‌نامه تشریفات دارد با رأی مجلس که نمی‌شود آئین نامه را عوض کرد

(۴ - بیانات قبل از دستور - آقایان: شیبانی و دکتر مصدق)

رئیس - آقای شیبانی

کاظم شیبانی — آقایان نمایندگان محترم

اطلاع دارند که من تاکنون مصدع اوقات شریفشان نشدم وشهوت کلام هم ندارم (صحیح است) یك عمر زندگانی سربازی خود را طی کرده و تصور میکنم در انجام وظیفه‌ای که بمن محول بوده حتی القوه جدیت کرده‌ام با حسن وجه آن را انجام داده ام (صحیح است) (مهدی ارباب - در قسمت سیستان را بنده شاهد هستم) (اردلان - کردستان را هم بنده) (فرامرزی - فارس را هم بنده) حالا هم که بسمت نمایندگی انتخاب شده‌ام وظیفهٔ خودم میدانم که وقتی حس خطری کردم عقیده‌ام را بعرض آقایان برسانم آقایان یك عمل مهمی را بالاتفاق انجام دادیم یعنی صنعت نفت را ملی کردیم باید تا انتهای اجرای این عمل هم باهم متحد باشیم (احسنت) (جمال امامی - همیشه باید متحد باشیم) یك همچو موقعی که این کشور در آستانهٔ انقلاب است مشاهده میشود که مذاکرات در مجلس میشود که بعقیدهٔ بنده چندان بموقع نیست (صحیح است) یك دولتی بمجلس معرفی شده است که بعقیدهٔ بنده یك قسمتی از آقایان حالا نمیدانم اکثریت یا اقلیت این دولت را شایسته اعتماد میدانند (صحیح است) این حملاتی که این دو روزه بدولت جناب آقای علاء شده تصور میکنم موقعیت نداشته است (صحیح است) و آقای علاء مبری ومنزه از این اتهامات هستند (صحیح است) و بنده عقیده دارم این شعر شیخ اجل سعدی شیرازی در بارهٔ ایشان مصداق دارد

گر حسود ازسر بی‌مغز سخن راند چه باك
طهر مریم چه تفاوت کند از خبث حسود

اما مطلب دیگری که بنده را مجبور کرد امشب ساعت چهار بعد از نصف شب بیایم و اسم نویسی کنم فرمایشات بعضی از آقایان در بارهٔ شخص اول مملکت بود آقایان این عرایضی که بنده اینجا عرض میکنم حمل به تملق نکنید زیرا الان ثابت میکنم بنده یك عمر مرحله‌ور بازی خودم را طی کردم بشهادت پرونده خدمتم تصور نمی کنم هیچ افسری درایران دارای پرونده‌ای مثل من باشد از سربازی تا سرتیپی تمام درجاتم را در غیر موقع و در زد وخورد گرفته‌ام و بعد از آنکه یك تجاربی حاصل کردم و بایستی این تجاربم را بمرحله عمل می گذاشتم بواسطه دسیسه‌هائی که در نزد شخص اول مملکت شد بنده را در سنی که نبایستی بازنشسته شوم بازنشسته کردند (کشاورزصدر برای اینکه جلوی قاچاق جنوب را گرفتید) حالا در این خصوص بنده هیچ عرضی ندارم وعرضی هم نمیکنم زیرا شاه را مظهر ملت (صحیح است) و پیش خودم مقدس‌ترین چیزها می‌دانم (صحیح است — احسنت) آنهم چه شاهی شاهی که ده‌سال با این انقلاباتی که در مملکت ما بوجود آورده اند و می آورند در صحتمندی در تندرستی با نهایت ثبات ایستادگی کرده و از هر تزلزلی مملکت را نگاهداشته‌اند این انصاف نیست که بچنین شاهی حمله بیموقع بشود (صحیح است) بالاخره شاه است بالاخره تمام ملت اورا برگزیده اند او مظهر ملت است (صحیح است) ما اگر بخواهیم بمظهر ملتمان بد بگوئیم چی خواهیم داشت ؟ و چه افتخاری میتوانیم داشته باشیم؟ چه خواهیم کرد؟ بنده عقیده دارم وظیفه ملی امروز ما همانطوری که متحداً رأی دادیم و صنعت نفت را ملی کردیم و پیش بینی این انقلابها را هم میکردیم و دورهم می‌نشستیم و میگفتیم که مردم را باید بآرامش تشویق و ترغیب نمود حالا هم بیائیم دورهم بنشینیم دولت را تقویت بکنیم از شخص اول مملکت استعداد بکنیم تا باکمك یکدیگر متحداً این عملی را که کرده ایم بانجام برسانیم و برویم کنار و عرض بنده همین بود و دیگر عرضی ندارم و بقیه وقتم را خدمت آقای دکتر مصدق تقدیم میکنم (احسنت - آفرین)

رئیس - آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق — بنده قسمتی از اجازه آقای کاظم شیبانی استفاده می کنم بشرطیکه آقایان نمایندگان محترم مدتی را که ازآنجا باینجا آمده‌ام حساب نفرمایند (خنده نمایندگان) بعد از ملی شدن صنعت نفت یك سلسله عملیاتی در معادن نفت جنوب روی داده که نه تنها برخلاف اخلاق بلکه برخلاف مصالح آن دولی بوده که از محصول معادن نفت ما استفاده میکنند .

کمپانی اینطور خواست که بدنیا بفهماند اگر صنعت نفت ملی بشود دولت ایران قادر به بهره‌برداری از آن نخواهد بود در صورتیکه همه میدانند اگر دولت ایران بالفرض نتواند تأسیساتی مثل تأسیسات کنونی شرکت نفت برپا کند بدون تردید حتما قادر است که مثل معادن نفت قفقاز که سالها مصرف آن نقطهٔ دول اتحاد شوروی وایران را تأمین کرده بود ازمعادن خود بهره‌برداری نموده ودست کمپانی غدار وستمکار را ازسیاست استقلال‌شکنانه ایران کوتاه کند (صحیح است) .

من عرض می کنم هر کس که ازابتداترین حق خود که داشتن یك لقمه نان برای امرارحیات است محروم شد حق دارد از حقوق دفاع مشروع یعنی « لزی تیم دفانس » (شوشتری — نفهمیدم) (جواد مسعودی — دفاع مشروع) استفاده نماید (صحیح است) که آن اعتصاب است وباینوسیله باهم متفق شوند تابتوانند حق خود را استیفاء نمایند و البته هیچکس نمی‌تواند منتظر وامیدوار باشد که عده‌ای باشکم خالی کار کنند (صحیح است) و کیسه سرمایه داران انگلیس را مملواز لیره‌های طلا نمایند (آشتیانی زاده — با گلوله شکم کارگران را پر کردند) ومن دراین موضوع وارد نمی‌شوم چه اشخاصی سبب شده اند که آنها اعتصاب کنند وچه اشخاصی باآنهائی که هیچ نداشته‌اند کمك کنند که تلگراف شکایات خود را بمرکز مخابره نمایند . . . .

فقط باین ضرب المثل فرانسوی متوسل میشوم که گفته‌اند شکم گرسنه عقیده وایمان ندارد وهرآدم غریق یابیچاره ای ناچار است بحشیش توسل نماید

من ازجناب آقای نخست وزیر سؤال میکنم آیا وظیفه دولت این نبود که اول بعرضهای اعتصاب کنندگان رسیدگی ومعلوم کند که پس ازملی شدن صنعت نفت چه موجباتی پیش آمده که شرکت نفت ازحقوق حقه کارگران بکاهد یااینکه تن باعلان حکومت نظامی بدهد وبطوریکه شایع است پس ازانتشار خبر حکومت نظامی از رادیو لندن حکومت نظامی را اعلان نماید .

من چون بابعضی ازاصول کمونیسم از آن‌جمله مخالفت باآزادی فردی که حق غیرقابل انکار افراد هرجامعه است وبطوری که گفته‌اند « برای آزادی حدی نیست مگر آنجائی که آزادی دیگران شروع میشود » موافق نیستم خصوصاً اینکه پیروان این اصول برای پیشرفت عقیده ومرام خود ازبعضی مراکز استفاده می کنند که بامانه وحدت زبانی نه نژادی نه مذهبی و نه هدف مشترك که استقلال ایران است دارند ولی صاف وپوست کنده وبی‌پروا عرض میکنم درآنچه مربوط بحقوق کارگریست از صمیم قلب موافقت و هیچوقت نمی‌توانم حتی کوچکترین مخالفتی بنمایم .

واین اصل اختصاص بکمونیسم ندارد که آنها برای خود یك مفاخری قرار دهند بلکه ازبدواجتماع بشر هرفرد باعاطفه وهرشخص باوجدانی راضی نشده که یك فردی برای ادامهٔ زندگی ازنان خالی محروم شود وعده دیگر آنقدر بخورند که از سیری شکم خود را بترکانند (احسنت) (حاذقی — خودش میترکد نمیترکانند) .

مگر نبود که مولای متقیان وامیر مؤمنان صلی‌الله علیه وآله وسلم شبها نان بکول خود میگذاشت وبخانه اشخاص ناتوان تسلیم میکرد (صحیح است)

اصول حمایت ازکارگران درممالك اروپا بااختراع ماشین توأم است وچنانچه درایران این اصول رعایت نشده علت این است که مملکت ما از کار باماشین محروم بوده است واکنون که ماشینیسم دراین مملکت روبتوسعه می گذارد چه مانعی دارد که ما خود این اصول را همچنانکه ملت انگلیس وبعضی ازملل مترقی نموده‌اند اجرا نمائیم .

ممکن است بگویند که دکتر مصدق واعظ غیر متعظ است لذا عرض میکنم من که ازبدو زندگی در یك خانوادهٔ اشرافی متولد شده وبصورتی که همه می‌دانند پرورش یافته‌ام چگونه میتوانم رویه‌ای غیرازاین این اتخاذ وخانواده‌ام را باخودشان نمایم

برفرض اینکه من یکی آمدم وعقیده خود را بمرحله اجرا گذاردم بقول معروف ازیك گل بهار نمی‌شود وآیا غیر ازاینکه خودرا دچار جماعتی متعرض قرار دهم نتیجه دیگری می‌توانم ازآن بگیرم پس ناچارم ازاین وضعیت کنونی اکل میته کنم تابتوانم آنچه درصلاح مردم است بعرض جامعه برسانم .

رئیس — آقای دکتر اجازه بفرمائید آقایان باادامه صحبت آقای دکتر مصدق مخالف نیستند ؟ (نمایندگان - خیر) بفرمائید

دکتر مصدق- دلیل اینکه نمایندگان جبههٔ ملی ازدادن رأی بلایحهٔ دولت راجع به برقراری حکومت نظامی خودداری کرده‌اند غیر ازاین نبود که دولت بدون تحقیق و بدون رسیدگی که آیا این اعتصاب بجاست یابیجاست آن را اعلان نمود

جناب آقای نخست وزیر ازبدو تشکیل حکومت نظامی تلگرافات عدیده‌ای ازمردم بیچاره وازکارگران بدبخت ومظلوم نواحی نفت خیز رسیده است که همه باطلاع و استحضار آن جناب رسیده ومخصوصاً یکی از آنها بااینکه مخابره کنندگان آن باین هیئت حاکمه عقیده ندارند حاضر شده‌اند عده‌ای ازنمایندگان مجلس شورای ملی ومجلس سنا بروند درمحل تحقیقات ورسیدگی نمایند که آن را روز قبل بجنابعالی تقدیم کرده‌ام و همه نالان و گریانند که عاقبت سر نوشت

آنها چه خواهد شد و آیا شرکت نفت خواهد گذاشت که دولت ایران احقاق حق آنهارا بکند یا نه

در این صورت لازم است بشکایات حقه آنان رسیدگی شود ورفع ظلم را ازمظلوم نموده وظالم را بجای خود بنشانند

لازم می دانم که نظریات دولت را باین مطلب توجه دهم که مأمورین فعلی متصدی کار خصوصاً در مناطق نفت‌خیز کسانی هستند که یا کمپانی آنهارا سر کار برده ویا ازسابق با کمپانی سرکار داشته‌اند

در اینصورت شما چگونه اطمینان میکنید که بگزارش یکطرفی آنها که غیر ازحمایت‌ازعملیات نا مشروع کمپانی نیست اعتماد نمائید

من توجه شمارا باین مطلب جلب می کنم که آنها دارای شخصیتی نیستند که بتوانند درمقابل‌حرف های‌ناحساب کمپانی‌مقاومت نمایند در این‌صورت‌مقتضی است هرچه زودتر بتقاضای آن‌ها ترتیب‌اثرداده شود تا دامنه این اعتصاب بنقاط دیگر سرایت نکند و کمپانی نتواند تصمیم مجلس شورای ملی را که در مصالح ملك و ملت اتخاذ شده است عقیم و بلا اثر نماید.

اگر کارگران شرکت نفت برای نداشتن نان اعتصاب میکنندسایر مردم‌ایران‌هم باآنهاوجه‌اشتراك دارند راست‌وبی‌پرده عرض می کنم که ادامه‌رویه‌ای که کمپانی اتخاذ کرده نه در صلاح خود او ونه در صلاح ما وآن‌مللی است که از محصول نفتی‌مااستفاده می نمایند.

اکنون اجازه می خواهم بیانیه‌ای که در جلسه شب قبل جبهه ملی برای نصیحت بکارگران و برای اینکه آن هابکارخودادامه‌دهند بخوانم.

عده‌ای ازنمایندگان - بفرمائید

جمال امامی - آقای دکتر آنها بحرف شما گوش نمیدهند بحرف مسکو گوش میدهند

هموطنان:

درحیات ملتها روزهای خطیرحساس ودرعین‌حال گرانبهائی‌یافت میشود که اگرقوای عاقله ملت‌حقایق اوضاع رادرك کند میتواند کارهای بزرك ومؤثربنفع مملکت ومصلحت ملت انجام دهد

ایامی‌را که درحال‌حاضر ملت ایران می گذارند ازهمان روزهای حساس‌وگرانبهای تاریخ اوست که باید بانهایت هوشیاری ومال اندیشی مراقب کیفیت جریان حوادث باشد امور اجتماعی و کارهائیکه در زندگی اقتصادی و سیاسی ملیونها نفر آثار جاودان دارد جز بنیروی همت اجتماع‌وکمك مؤثر یکایك افراد وطبقات فهمیده وعناصر روشندل کشور انجام پذیر نیست.

امروز افکارعمومی با هیئت سیاسی و اقتصادی مسئلهٔ نفت وملی‌شدن این‌صنعت مهم درسراسر کشور وآثار حیاتی برچیدن دستگاه سیاست باز و مخرب شرکت نفت جنوب و بر انداختن این پایگاه سیاسی استعمار بخوبی واقف است هموطنان عزیز میدانند که شکستن این طلسم پنجاه ساله و واژگون‌ساختن این لانه فساد کار آسانی نبود زیرا از یك طرف حریف حیله گر بانواع کار شکنی واخلال ودسیسه و تحریك و هر وسیله‌ایکه بمشغول کردن و عصبانی و منحرف ساختن ملت ایران منجر گردد متشبث میشود وازطرف دیگر انجام خواسته ملت‌ما جزبا همکاری و هماهنگی کلیه نیروهای‌مقتدر طبقات وافرادمردم‌امکان پذیر نبوده ونیست

جبهه ملی‌که خود را نماینده صدیق آمال و مظهر افکار عمومی ملت ایران میداند و بمبارزه در راه تحقق آمال جامعه ایرانی مباهات می کند بخود حق می دهد دراین ایام گرانبها وحساس لحظاتی که سیاست استعماری وعامل کهن سال‌آن یعنی‌شرکت نفت‌جنوب‌ازتوسل‌بوسائل‌وتحریکاتی که‌موجب‌عصبانیت و انحراف ملت ایران و باعث آشوب و آشفتگی اوضاع وطن عزیزما می‌شود فرو گذار نمی کند از مردم مبارز و هوشمند ایران‌تمنی کند متانت و خون سردی خودرا که اولین شرط لازم بپایان بردن این جهاد عظیم ملی است ازدست ندهد تا بسیاست های دسیسه کار که میخواهند اوضاع ایران‌را آشفته‌ومایه نگرانی بین‌المللی جلوه دهند مجال هیچگونهٔ تبلیغ مضر بمنظور اخلال داده نشود

هموطنان کارگر.

شرکت نفت این بار مستقیماً و بدون حاجت به پرده پوشی شما کارگران هنرمند ایرانی راکه در سخت‌ترین شرایط زندگی بحساب یغمای پنجاه ساله‌او باستخراج‌طلای‌سیاه‌مشغول‌بوده‌ایدباکسر میلغی‌ازحقوق ناچیزتان باعتصاب واداشته ودرادامه موجبات‌اعتصاب وعصبانی نمودن شما ازهر گونه اقدام تحریك آمیز خود داری نکرده وطبعاً دامنه این نگرانی‌وناراحتی رااگر باو مجالی داده شود بنقاط دیگر کشور نیز سرایت خواهد دادتاازطرفی باتبلیغات مغرضانه‌افکار عمومی قسمتی از دنیا راازلحاظ سیاست کلی واحتیاج قطعی که بنفت‌دارند برضدخواسته‌ملت‌ماوتصمیم‌مجلسین ایران برانگیزد وازطرف دیگر بادرهم‌ریختن‌اوضاع سیاسی واقتصادی ایران‌وانتشاراخبارو‌حشت‌انگیزمارا بخود مشغول وازوقوع حوادث‌احتمالی‌مرعوب‌سازد

جبهه ملی درعین‌حال که جداً از دولت میخواهد هرچه زودترشرکت نفت رامکلف کندآن قسمت از حقوق واضافات‌کارگران راکه برخلاف حق بمنظور ایجادنگرانی‌وبرای‌اجرای‌نقشه‌های‌شوم‌خود کسر کرده بپردازد ازهموطنان وبرادران کارگرخودتمنی‌دارد با نهایت‌هوشیاری وبیداری‌ودر کمال آرامش‌وخونسردی مراقب این تحریکات ودسائس مذام‌حریف کهنه کار باشند و متانت خودرا بهیچ‌صورت از دست ندهند و همواره متوجه باشند که فقط درپناه حفظ نظام وتسلط براعصاب ملت ایران موفق خواهد شد ازاوضاع‌دنیا که برای تحقق آمال و خواسته های او فوق العاده مناسب ومساعداست‌استفاده کامل کند.

جبهه ملی اطمینان دارد که بااتخاذ و اتفاق و پشتکار ومقاومت ملت ایران می‌تواند بزودی‌باجرای هدف بلند وبزرك خود یعنی ملی‌کردن‌صنعت نفت که متضمن نجات ازاستعمار وتحصیل استقلال واقعی سیاسی و سیادت اقتصادی درك مشروطیت حقیقی و حکومت ملی وتمام آثار ومزایائی که درداشتن‌چنین حکومتی مترتب‌است نائل و کامیاب گردد

جبهه ملی تابامروز امتحان‌داده‌است که‌درمبارزات اصولی ومنطقی باسرسختی‌ومقاومت‌ازهیچ مانع‌داخلی وخارجی وحشت نداشته وهرگز نخواسته است مردم را فریب دهد وباآلت بی آراده سیاست های ضد ملی‌بشود.

بهمین جهت آنچه راکه‌بصلاح‌وخیر مملکت‌بوده بموقع خود باکمال صراحت وبی پرده ابراز داشته است امروز هر تشنج وهرتوطئه وتحریك وهرتشتت ونفاق بنفع‌کمپانی نفت‌تمام خواهدشدهر کس‌ایرانی است وبرای سعادت ایران ومردم این‌سرزمین کارمی کندبایدخودرا ازفریب‌عوامل کمپانی که‌درهرلباس‌وزیر لوای هرمسلك ومرام پنهان‌هستند برحذر نگاهدارد وفراموش نکند که دراوضاع حاضرسرنوشت‌ومقدرات امروز و فردای ایران در گرو رشد ملی و تربیت اجتماعی‌اوست

جبهه ملی‌برای‌تضمین وتأمین‌حقوق حقه‌کارگران تعهد میکندکه از هراقدام مفید خودداری نکند و بمنظور اینکه این تعهد جنبه رسمی و قانونی داشته باشدطرحی ازطرف‌وکلای‌جبهه‌ملی‌بقیدفوریت‌بمجلس تقدیم خواهد شد که پس از اجرای اصل ملی شدن صنعت نفت تمام حقوق ومزایائی راکه بعدازتصویب قانون اخیر کمپانی نفت از کارگران ایرانی ببهانه های مختلف کسر کرده است بآنان‌بپردازد

چاههای نفت ایران ودایعی است از فرزندان و نسل‌های آینده اینکشور که حفاظت‌آنها بدست‌توانا وحس کاردانی ولیاقت شما سپرده‌شده است‌این‌ودایع ملی رابرشما فرض است که حفظ وحراست نمائید

موضوع دیگری که لازم است عرض‌کنم اینست که در بعضی از جراید مرکزی که بامن هم روابط حسنه دارند این‌سوء تفاهم حاصل شده که گفته‌ام آقای‌علاء چون مأمور دولت بوده اند نمی‌توانستند ازامردولت مخصوصاً دولت دیکتاتوری امتناع کنند درصورتی که نظر من این نبود اگر دولت امری برخلاف افکار عمومی ومصالح عمومی بکند مأمور دولت یاوزیرباید آنرا اجرا نماید من نگفته‌ام اگر دولت یا شاهنشاه بوزیری گفت امتیاز نفت را امضاء کند اومجبوراست که امر دولت را مجرا نماید چون که «الامتناع بالاختیار لاینافی الاختیار» چه لزوم است که شخصی ترسو وعلاقمند بکار کار حساسی را قبول کندوامری برخلاف مصالح مملکت بنماید بلکه گفته‌ام که آقای علاء مأمور بوده که در جامعه ملل از الغای قرار داد دارسی دفاع کند اگر دفاع ایشان مؤثر واقع میشد وقرار داد دارسی ازبین رفته بود آیا ایشان غیر از خدمت کار دیگری کرده بودند ما هیچوقت موافق این دولت نبوده ایم چون که وظیفه اقلیت این است که شأن خودرا حفظ کند واز دست ندهد و وضعیت خودرا برای خدمات واصلاح‌مملکت هیچوقت‌متزلزل ننماید من از این دولت که بواسطه دستور بعضی اشخاص هر که باشند برای انتشار نطق یکی از نمایندگان اقلیت گوینده را منتظر خدمت کندورئیس اداره تبلیغات را وادار باستعفا نماید بسیار گله دارم و من نمیدانم عاقبت این مملکت بکجا خواهد رسید که یك دولتی اگر تابع بعضی اشخاص نشود ازبین برود و اگر نشود و با منویات ملت ایران موافقت نکند بواسطه مخالفت افکار عمومی باز سقوط کند وبهیچ وجه نتواند بخدمت ادامه دهد و بواسطه بی دوامی کمترین عملی در حفظ وضعیات و حیثیات مملکت ننماید.

(۵- بیانات آقایان:فرامرزی و غلامرضا فولادوند طبق ماده۹۰ آئین‌نامه)

رئیس- وارد دستور میشویم آقای فرامرزی بفرمائید.

دکترمجتهدی- آقای فرامرزی بچه‌مناسبت صحبت میکنید؟

آشتیانی زاده - اجازه بفرمائید بنده حرف بزنم موضوع خیلی مهمی راجع باعتصاب کارگران است خیلی حیاتی ومهم است اگر مجلس اجازه داد حرف‌میزنم صحبتم‌راجع باعتصاب کارگران‌خوزستان است وخیلی مهم است.

رئیس- باید مطابق آئین نامه صحبت کرد. آقای فرامرزی طبق ماده ۹۰ اجازه خواسته‌اند

فرامرزی- عرض کنم از دوره چهارم باین طرف که بنده درسیاست مملکت وارد بودم(شوشتری- آنوقت سنتان چقدربود؟) وروزنامه میخواندم همیشه دیده ام هروقت یك دولتی درمملکت پیدا شد که اشخاص فکر کردند این دولت تحت تأثیر تهدید وبندوبست قرار نمیگیرد ویکعده‌ای فوق‌العاده‌ناراحت میشوند واز هرطرف انگشت می کنند که یك عناصر مخالف بهروسیله برای دولت بتراشند بهروسیله ای که باشد من‌متوجه بودم که اشخاص دزاینجامیخواهند مرا عصبانی بکنند که بیایم برضد دولت حرف بزنم (صحیح است) ولی یك دولتی که بعقیده من در این هنگام تنها دولتی است که مرهم درد مملکت است یعنی وجود او ضمناً ایجاد تشنج نمی کند ودر حدود امکان باملایمت رفع درد می کند فعلا کسی دیگر بنظر نمی‌آید وبرای خاطرمملکت نه تنهاا گردویست تن کاغذ کیهان را این‌دولت بگیرد وتوی دریابیندازد مخالفت نمی کنم بلکه اگر تمام این دستگاه را هم ببندد مخالفت نمی کنم برای اینکه مملکت مهمتر از همه اینها است برای اینکه اگر مملکت بود وامنیت و آرامش و عدالت اجتماعی بود کم کم من میتوانم جبران خسارتم را بکنم‌آن یکی هم همینطورچه‌رسد باینکه روزنامه کیهان ودخل وخرجش، نفع وضررش اصلا بامن نیست با دکتر مصباح زاده است چون او نیست من درغیاب او این حرف را میزنم ولی‌متأسفم این عناصری که دردولت هستند طوری عمل می کنند که وضع‌را بردولت‌مشکل می کنند قضیه کاغذ کیهان اینست (جمال امامی - چرا دولت دخالت می کند) برای اینکه اخلال کنند روزنامه کیهان بطوری که آقایان دیده اند همینکه یکساعت ویکساعت ونیم از انتشارش گذشت دیگر روزنامه گیر نمی آید وبرای شهرستانها هم تا دوثلث از فرستاده هایمان اصلا کم کرده ایم وهمچنین برای شهرستانها بیشتر از چهار صفحه نمی فرستیم برای آنکه کاغذ نیست بااینحال برای اینکه من درست از تیراژ کیهان اطلاع وخبر ندارم ولی معذلك درحدود ۲۰ تن در ماه باوجودی که مقداری کم کرده ایم مصرف کیهان است نمیدانم حتماً این مقدار صحیح باشد روزنامه کیهان ۲۰۰ تن کاغذ توسط عبدالله مقدم خریده وبیست هزار تومان هم باو بیمانهٔ داده باو قرار داد بسته سندهم‌موجود است حالا که کاغذ میخواهد بیاید وزارت اقتصادملی و اداره تبلیغات گفته اند این باید بین جراید دیگر تقسیم بشود من‌نمیدانم چه‌چیز بدولت حق میدهد که کاغذی راکه روزنامه کیهان خریده وبیمانه اش را داده وتمام تشریفات معامله اش انجام شده چه حقی دارد که اینرا بگیرد وتصرف بکند اگر مال سایر جراید، مال اطلاعات (محمد علی مسعودی- بنده‌عرض دارم) (حاذقی- یاالله حالا مدتی وقت مجلس باید صرف این حرفها بشود) مال همه راگرفت و تقسیم کرد مال ما را هم تقسیم بکند اگر دولت این حق را دارد واگر مجلس میداند که دولت حق‌داردمعاملهٔ راکه کسی کرده جنسی را وارد کرده بیمانه‌اش‌راداده معامله‌اش تمام شده میتواند تصرف بکند ما حرفی نداریم این حقیقت جریان کاغذ کیهان است که‌آقایان میگویند ودیگر عرضی‌ندارم

رئیس- آقای فولادوند

آشتیانی‌زاده- ماده۹۰

محمدعلی‌مسعودی- بنده هم طبق‌ماده۹۰ عرضی دارم

رئیس- مگر ازشما اسم بردند

محمدعلی‌مسعودی- بله اسم بردند

دکتر مجتهدی - آقای رئیس چرا اجازه میدهید اینها صحبت کنند. یعنی چه! آقا یکنفر کاغذ گرفته یکنفر نگرفته ما باید اینجا بنشینیم وهرچی میخواهند بگویند؟ آقا برنامه دولت مطرح است

جمال امامی- آقای رئیس این چه‌وضعی‌است این حرفها بماچه

رئیس - پس آئین نامه و ماده ۹۰ را از بین ببرید

جمال امامی- مجلس باید وقتش راصرف‌این بکند که تکلیف دولت معلوم بشود. این وضعیت یعنی چه

غلامرضا فولادوند - چرا شنیدن حقایق برایتان مشکل است گوش بدهید آقا. من وقتی که آقایاق حرف میزنند ساکت هستم و گوش میدهم

جمال امامی- والله وبالله صلاح نیست

رئیس- آقای فولادوند مختصر بفرمائید

غلامرضافولادوند- آقای‌دکترعبدالحسین طباطبائی‌ضمن‌صحبتشان‌برخوردندبتذکری که بنده‌دادم‌بعد شرحی‌به‌بنده‌نوشتند که «ازشما هیچ‌انتظارنداشتم‌وسط نطق‌من اعتراض کنید و مخصوصاً تولید سوء تفاهم شود من ابداً راجع‌بموضوعی که اشاره شدنه اطلاعی دارم ونه وارد جریانی هستم خواهشمندم در مجلس توضیح بدهید و اقلا بفرمائید نظری بمن نداشته‌اید گمان میکنم این حد اقلی است که می‌توانیدبفرمائید» آقای دکتر عبدالله سهیلی‌طبائی روزنامه‌دارندونه تجارت دارندو نه کاغذ وارد میکنند مردی‌هستند که‌شأنشان نزد بنده اجل و اعز است وهمه‌هم‌ایشان‌را میشناسند و بنده هم ارادت دارم‌و دیدم آقای ناصر ذوالفقاری هم عصبانی شدند البته ایشان‌هم از نظر فراکسیون جوان(ناصر ذوالفقاری-صحیح است) ومن به آقای ناصر ذوالفقاری هم‌همیشه‌ارادت داشتم (ذوالفقاری- متشکرم) ومن منظوری‌هم نداشتم مطلب هم مخفی نبود خودآقای فرامرزی در اینجا قبلادرابتدای‌جلسه عنوان کردند موضوع دویست تن کاغذرا و آقای رئیس بایشان اعتراض کردند که‌آقاچرا گوش‌نمیدهید گفتند که‌باوزیر اقتصادملی راجع بدویست‌تن کاغذ که از بین‌برده اند صحبت میکنم..

صفوی — دویست تن کاغذمال تمام‌مطبوعات و جرائد کشوراست‌وباید بین‌همه تقسیم‌شود

فرامرزی- آقایانهمه شما سوءاستفاده کردید مگرما با شما شریك شدیم؟ کاغذ مال کسی است که خریده

غلامرضا فولادوند— بنده باینجهت که جنابعالی یکی از افرادفراکسیون جوان هستیدونوبه صحبت بشمارسیده بود خواستم این موضوع کاغذرا که مربوط به آقای‌فرامرزی در روزنامه کیهان‌است اینجا روشن بفرمائید و الاهیچگونه مقصودومنظوری نسبت بسرکار نداشتم (حکیمی- موردی‌نداشت که شمااین تذکررا دادید) من آقای حکیمی‌بشما برای دفعهٔ آخر عرض میکنم من اگر با آقای‌حکیم- الملك اختلاف سیاسی دارم بشما مربوط نیست‌باشما همکارم رفیقم‌همیشه هم احترام کرده‌ام خواهش می کنم شمامن‌را اذیت نکنید و وادار نکنید که‌بکوفت خدای‌نکرده جسارت‌بکنم

(۶- بقیه‌مذاکره دربرنامه‌وابراز رأی اعتماد بدولت آقای علاء نخست‌وزیر)

رئیس — برنامه دولت‌مطرح‌است ،آقای‌دکتر معظمی پیشنهاد کفایت مذاکرات کرده‌اند. آقای دکتر بفرمائید.

آشتیانی‌زاده— بنده مخالفم

کشاورزصدر— بنده قبلا نوشته‌ام واجازه خواسته بودم

رئیس — اجازه خواسته بودم که نمی شود اجازه کتبی‌هیچوقت نمی‌شود باید حالا اجازه‌خواست

کشاورزصدر — الان اجازه خواسته‌ام

رئیس — آقای کشاورزصدر بنشینیدهروقت که مطرح میشودباید اجازه‌بگیرید

کشاورزصدر — این برای‌حالا است‌یابرای همیشه است؟ برای‌این دولت‌است یا برای‌دولت‌قوام- السلطنه‌هم همین کاررا میکنید؟

رئیس — آقای کشاورز صدرمزخرف‌نگوئید این چه جوابی است بمن میگوئید اسم شمارانوشته اندو اول شما هستید

کشاورزصدر — اخطار دارم‌آقای رئیس من بشمااهانت‌نکردم ولی‌شمامیگوئیدمزخرف‌میگوئی پاشوید عذربخواهید و الامنهم میگویم

رئیس — چی‌رامیگوئی؟اسم کسی‌راچرامیآوری گفتم اجازه گرفته‌اید اسم‌شما هم ثبت است دیگر اینها هم نآمده ندارد اول هم اسم شما را نوشته اند دیگر چه میگوئید؟

کشاورزصدر- باکمال‌احترام اجازه میخواهم تا بعد جوابتان‌را بدهم

دکترمعظمی — آقایان مسبوق هستند که بنده چندی ازمملکت دوربودم وبخارج مسافرت کردم و در آنجا وقتی که اوضاع مملکت خودمان‌را ازدور دیدم مخصوصاً از جریانی که در این چندروزه اخیر اتفاق افتاد من همه‌روزه رادیو را میگرفتم‌و خیال‌می کردم که وکلای ملت مصمم‌تراز این باشندومن‌قصدی هم نداشتم که دربرنامه دولت صحبت کنم‌یاطرفداری

از دولت بکنم ولی وقتی که وارد صحنه مجلس شدم باندازه ای حالم منقلب شد که گفتم وظیفه وجدانی من است یك خطابی به آقایان نمایندگان بکنم و بگویم آقایانی که شما اعتبارنامه بنام ملت ایران گرفته اید و اینجا نشسته اید برای تفنن نیست.

شما مسئولیت بزرگی دارید مملکت شما درحال انقلاب است، تحریك خارجی در این مملکت زیاداست (صحیح است) شما اینجا نشسته اید راجع بجرائد حرف میزنید راجع بکاغذ حرف میزنید این کوچکی را شما را بخدا کنار بگذارید (صحیح است) شما مسئولیت خودتان رادرنظر بگیرید این مردی که رئیس دولت است یك عده را برای همکاری خودش انتخاب کرده است و آقایان رابشما معرفی کرده است واگرهم بهش رأی ندهید باور بفرمائید که هیچ قصه نمیخورد، برای اینکه یك مسئولیت بزرك را برعهده او گذاشته اید شاه مملکت فرمان صادر کرده است مسئولیت خودش را بعهده گرفته است، گفته است من دراینموقع مملکت ایشان را صلاح میدانم مجلس سنا رأی تمایل داده، مجلس شورایملی رأی تمایل داده (آشتیانی زاده — آن رأی تمایل نبود، تمایل نبود) اجازه بفرمائید آقای آشتیانی زاده مجلس سنا باتفاق آراء رأی داده است. امروز موقعی است که شما بادادن رأی سفید یا کبود فرق نمیکند تکلیف ایشان رامعلوم کنید (آشتیانی زاده - ایشان رئیس الوزرای آقای تقی زاده هستند) بامقدرات مملکت آقایان شوخی نکنید (صحیح است) ازخارج مملکت ناظر اعمال شما هستند. این دولت را بعقیده من باید بهش رأی داد چرا؟ بجهت اینکه الان وضعیت مملکت کاملا مغشوش است (آشتیانی زاده مسؤلیتش راهم بعهده میگیرید) این نطقی که من اینجا میکنم نه برله کسی است نه بر علیه کسی، راجع بموقعیت مملکت است و هر کدام کوچکترین تردیدی دارید یا اینکه نسبت باشخاص ایراد دارید اینها را بگذارید بکنار باتفاق بدولت رأی بدهند، بگذارید برود، منتهی ازدولت یك چیزی بخواهید که مملکت را آرام کند، من خدا میداند که وقتی شنیدم چند نفر از کارگران هموطن من کشته شده اند فوق العاده متأثر شدم (عده ای از نمایندگان - همه متأثر شدند) فوق العاده متأثر شدم، چون وضع آنها را درجنوب رفتم خودم دیدم وضع کارگر ایرانی خیلی رقت آور است، بنابراین آقا اجازه بدهید بدولت رأی بدهید بعد مسئولیت بخواهید واگر برای شما کار کرد تقویت کنید (صحیح است) (آشتیانی زاده - کارگرها را کشته آقای دکتر معظمی) واگر کار نکرد آنوقت مخالفت کنید. بنابراین تمنی میکنم امروز تصمیم تان را بانجام برسانید وبگذارید دولت مسئولیت رابعهده بگیرید

غلامرضا فولادوند - ما از بعد از تعطیل آمده ایم انجام وظیفه کرده ایم آنهائی که تازه دیروز آمده اند حق ندارند بما دستور بدهند

رئیس — آقای کشاورزصدر

قاسم فولادوند - من اجازه خواسته بودم آقا.

کشاورزصدر — بنده راجع بکفایت مذاکره هیچ حرفی ندارم عرض میکنم که کار مملکت بجائی رسیده است که خودمان داریم خودمان را لجن مال میکنیم انتظار همه ازمقام ریاست اینست که حفظ شئون همه را بکنند، ایشان بمن گفتند مزخرف میگویم من اهانت نمیکنم ولی توی مجلس مزخرف گو نمی ماند من ازالان مستعفیم ومرخصم وعرضی ندارم (دراینموقع آقای کشاورز صدر از جلسه خارج شد)

رئیس — اعلام رأی میشود، اعلام رأی کردم

قاسم فولادوند — او مخالف نبود بنده اجازه خواسته بودم

رئیس — مخالف بود پس آقای کشاورزصدر بچه عنوان صحبت کرد؟ تازه بعد از ایشان نوبت با آقای برومند است، آقای برومند بعنوان مخالفت با پیشنهاد میخواهید صحبت کنید؟ بفرمائید

برومند — عرض کنم که بنده موافق دولت هستم وجزء موافقین دولت هم اسم نوشته ام ولی علت اینکه با کفایت مذاکرات مخالفت میکنم برای اینست که بااینکه یکماهست که دولت جناب آقای علاء روی کار است، هرروز درگوشه و کنار مملکت اتفاقاتی میافتد که بسیارموجب تأسف است. منجمله دراصفهان بنده با کفایت مذاکرات مخالفت کردم برای اینکه جریانات آنجارا بعرض برسانم وازدولت درقبال این حوادثی که اتفاق افتاده است وعملیاتی که بایدبکنند میخواهم ودولت این جا تعهدی بکند تامن بتوانم بطیب خاطر رأی بدولت بدهم و علت مخالفتم با کفایت مذاکرات این است (نمایندگان — رأی، رأی)

رئیس — اعلام رأی کردم بایدعده بیایند

(دراینموقع آقای کشاورزصدر را چندنفر از نمایندگان بمجلس آوردند)

شوشتری (خطاب بکشاورزصدر) — یکقدری خونسردی داشته باشید به بینید من چقدرفحش میشنوم

رئیس — خود آقای کشاورز صدر میدانند که من بایشان علاقه دارم و احترام میگذارم رأی گرفته می شود بکفایت مذاکرات آقایان موافقین قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد رأی گرفته می شود به برنامهٔ دولت..

نخست وزیر — اجازه میفرمائید؟

یکی از نمایندگان — آقای نخست وزیر بیاناتی داشتند

رئیس — اعلام رأی شده اگر بیانی میخواستند بکنند بایستی قبل از اعلام رأی میکردند

جمال امامی — آقای نخست وزیر می توانند صحبت کنند

رئیس — حالا که اعلام رأی شده، بااینوصف بفرمائید.

نخست وزیر (آقای علاء) - آقایان نمایندگان محترم، درجلساتی که برنامه دولت مطرح بوداینجانب و همکاران من با کمال دقت بتذکرات و توضیحات آقایان گوش دادیم وبخاطرخود سپردیم تا آن نظریات نمایندگان که درخیر وصلاح جامعه باشد بموقع اجرا بگذاریم دولت اینجانب معتقد است که بدون پشتیبانی کامل مجلس شورایملی وسنا دراین شوروغوغائی که درنقاط مختلف کشوربرپا شده نمیتواند کاری ازپیش ببرد وچون وقت تنك است واوضاع بسیارخطیرمیل داریم مجلس هرچه زودتر تکلیف دولت را معین کند اتحاد کلمه و تقویت کامل نمایندگان شرط اصلی پیشرفت وموفقیت ما است امروزبیش ازهرچیز کشور احتیاج به یگانگی و اتحاد دارد تا بامید خداوند بتوان کشتی استقلال مملکت را به ساحل نجات رسانید.

دولت اینجانب که با تمایل مجلسین و بنا بفرمان اعلیحضرت همایونی طبق اصل ٤٦ متمم قانون اساسی که ازحقوق مسلمه پادشاه است روی کار آمده امیدوار است که بتواند دراین موقع خطیر برمشکلات فایق آید ونظریات اصلاح طلبانه نمایندگان ملت ومنویات اعلیحضرت همایونی را که همه برخیروصلاح ملت ایران است بموقع اجرا بگذاریم وازخداوندتوفیق خدمت میخواهم دراین بیان تملقی وجود ندارد عین حقیقت است مقام سلطنت را که مظهر اتحاد ملت ونگهبان استقلال وتمامیت کشورایران باید محترم ومقدس شماریم اکنون قضاوت با آقایان نمایندگان ملت است و اختیاربا مجلس است هرطورصلاح دانستند رأی خواهند داد ولی تصدیق خواهند فرمود که تا تعیین تکلیف دولت نمیتوانیم مسئولیت بحران کنونی رابعهده بگیریم اگربما اظهاراعتماد نمائید باجان ودل دراصلاح امور درموقع بسیارمشکلی باحسن نیت وازخودگذشتگی کوشش خواهیم کرد دولت قصد دارد مطابق قوانین باکمال قدرت حکومت نماید وبراوضاع مسلط باشد امادرجواب آقای دکترمصدق میخواستم عرض کنم که ما درموضوع اعتصابی که درپاره ای نقاط خوزستان متأسفانه پیش آمده است نهایت مراقبت ودقت را از اول امرداشته ایم وداریم و همه جور کوشش کردیم برای حفظ حقوق این کارگران ما باشرکت، با اولیای امور بطور کلی وجدی در این مسائل صحبت کردیم اقدام کردیم، مکاتبه کردیم وپافشاری کردیم برای اینکه حقوق حقه این کارگران بهشان داده شود (آشتیانی زاده - بهشان گلوله گرم دادید، گلوله گرم) و خودمان هم یك هیئتی فرستادیم آنجا برای مذاکره با کارگران و برای رسیدگی باوضاع کارگران و برای مذاکره با نمایندگان شرکت وآن هیأت هم در تمام نقاط رفته واقدام کرده و سعی کرده که یك موافقتهائی بمیان بیاورد، وهیچ مانعی هم نمی بینم همانطوریکه جناب آقای دکتر مصدق عقیده دارند از طرف مجلس و سنا هم هیأتی برود برای تحقیق از اوضاع

دکترمصدق - پیشنهاد بفرمائید.

آشتیانی زاده - راجع بقرار داد ۲۳ و اظهارات آقای تقی زاده اینجا اقرار کنید و رأی اعتماد بگیرید.

فرامرزی - این حرفها چیست آقا برای منظوری که دارید مملکت رامتشنج نکنید

آشتیانی زاده - دویست تن کاغذ میخواهی بگیری، دویست هزار تومانست، همقطارانت اینجا هستند.

رئیس - آقای آشتیانی زاده، آقای فرامرزی بهردو آقایان تذکر میدهم.

نخست وزیر - واما راجع بموضوع استعفای رئیس تبلیغات هیچ صحت ندارد که او را مجبور به استعفا کرده باشیم، ایشان مشغول کار هستند سرکار خودشان هستند، فقط اعتراضی داشتیم که ایشان نطق آقای نریمان را از اول تاآخر با یك شدت وحدتی بیان کردند ولی نطق این اشخاص که موافق بودند بادولت خلاصه کردند ودرست بیان نکردند

آشتیانی زاده - قرارداد ۲۳ را شما دخالت داشتید. مردم شما شاهد باشید قرارداد ۲۳ را ایشان دخالت داشتند. حالا رأی بگیرید.

حاذقی - اینحرفها یك غاز ارزش ندارد

آشتیانی زاده - تو باید ۵۰ لیره بگیری بروی سفر، خفه شو.

رئیس - رأی گرفته میشود ببرنامه دولت باورقه

آقایان موافقین ورقه سفید خواهند داد

(آقایان نمایندگان در محل نطق بترتیب ذیل حاضر ورأی دادند)

اسامی رأی دهندگان — آقایان: آشتیانی زاده - جمال امامی - دکتر بقائی - فرهودی - اردلان دکتر مجتهدی، عبدالحسین مجتهدی - پناهی - بهادری شیبانی - کشاورزصدر - دکتر هدایتی - دکتر معظمی - محمد ذوالفقاری - دکترطبا - ابوالحسن حکیمی - کهبد - فرامرزی - صفوی - شوشتری اعظم زنگنه - دولتشاهی - جواد مسعودی - امینی سرتیپ زاده - امامی اهری - وهاب زاده - افشار - اسکندری - دکتر نبوی - حاذقی - بوداغیان - نورالدین امامی - مهدی ارباب - گنابادی - نبوی سلطان العلماء - محمدعلی مسعودی - اقبال - صفائی فقیه زاده - گودرزی - دکتر جلالی - ملك مدنی ثقة الاسلامی - سودآور - خزیمه علم - شادلو - مکرم افشار صادقی - موسوی - عباسی - آصف - صاحب جمع - بزرك نیا - اسلامی - دکتر کاسمی - ناصر صدری - امیری قراگزلو - عرب شیبانی - حسن اکبر - سلطانی - دکتر راجی - آبکار - شکرائی موقر - مغبرفرهمند - رفیع - دکتر کیان - برومند معین زاده - صدر میرحسینی - سالار بهزادی - مرتضی حکمت - علیمحمد دهقان - معدل - گیو - دکتر برال - سنندجی - ناصر ذوالفقاری - صدرزاده

(شماره آراء بعمل آمده نتیجه بقرار ذیل بود)

ورقه سفید ۷۷ ورقه کبود ۱

رئیس - از ۸٤ نفر عده حاضر باکثریت ۷۷ رأی موافق بدولت آقای علاء رأی اعتماد داده شد

اسامی موافقین - آقایان: مهدی ارباب - نورالدین امامی - حاذقی - دکتر نبوی - محمدعلی مسعودی صدر میرحسینی - حسن اکبر - سلطانی - امیری قراگزلو - افشار صادقی - نبوی - گنابادی - عرب شیبانی - ثقة الاسلامی - اقبال - دکتر جلالی سودآور - خزیمه علم - صاحب جمع - گودرزی شادلو - ملك مدنی - حسن مکرم - عباسی - دکتر کاسمی - آصف - بزرك نیا - صدری - فقیه زاده فرامرزی - پناهی - امینی - امیرنصرت اسکندری بوداغیان - صفوی - دکتر معظمی - سرتیپ زاده - دکتر هدایتی - بهادری - شوشتری - شیبانی - دکترطبا - عبدالحسین مجتهدی - اردلان - معدل فرهودی - سالاربهزادی دکتر مجتهدی - دکتر کیان جمال امامی - دکتر برال - گیو - کشاورز صدر دولتشاهی - کهبد - اعظم زنگنه - فتحعلی افشار امامی اهری - جواد مسعودی - محمدذوالفقاری - وهاب زاده - حکیمی - معین زاده - مغبر فرهمند - آبکار - برومند - اسلامی - شکرائی - رفیع - دکتر راجی - مرتضی حکمت - سنندجی - ناصر ذوالفقاری - صدرزاده - دهقان - موسوی - موقر

مخالف - آقای آشتیانی زاده

رئیس - آقای نخست وزیر بفرمائید

نخست وزیر — ازاین رأی اعتماد آقایان تشکر میکنم. امیدوارم که این هیأت دولت لایق این اعتماد مجلس باشد...

جمال امامی — ما هم امیدواریم پشیمان نشویم

نخست وزیر - و امیدوارم درانجام وظیفه با پشتیبانی آقایان انشاءالله توفیق حاصل خواهیم کرد یك خبر خوشی الان آمد از خوزستان که اوضاع بهبودی حاصل کرده است ودر اغلب نقاط نفتی کار گران برگشته اند سرکار و تا ۱۵ اردیبهشت بامزایا کار خواهند کرد ودراین فاصله مذاکره می شود تایك قرار بعدی هرطور که صلاح باشد داده بشود فعلا دولت مذاکره کرده که تا ۱۵ اردی بهشت این مزایا را بآنها بدهند

(۷ - معرفی آقای دکتر نفیسی بوزارت بهداری بوسیله آقای نخست وزیر)

رئیس — آقای نخست وزیر فرمایشی دارید؟

نخست وزیر - آقای دکتر نفیسی رابسمت وزارت بهداری معرفی میکنم (مبارك است)

(۸ - تعیین موقع ودستور جلسهٔ بعد ختم جلسه)

رئیس - جلسه را ختم می کنیم. جلسه آینده روز پنجشنبه دستور اول انتخاب کمیسیونها بعدهم لایحه اصلاح ماده ۲۰ قانون مالیات بردرآمد

(جلسه بیست دقیقه بعدازظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - رضاحکمت